EVALUATIE JEUGDAANPAK GEMEENTE RHEDEN 2022



Dr. Erik van Marissing

Onderzoek & Mediaproducties

Amersfoort, 29 augustus 2022

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding 3
2. Opzet en uitvoering 4
3. De beleidscontext 6
4. De cijfers 13
5. Ervaringen van directbetrokkenen 19
6. Hoe doen ze dat in andere gemeenten? 36
7. Op naar de toekomst 43
Bronnen 47
Bijlage 1: Tijdlijn van de jeugdaanpak (2009-2022) 49
Bijlage 2: Referentiegemeenten 50
Bijlage 3: Gesprekken met de jeugd in Velp, Spankeren en Dieren 51

1. INLEIDING

1.1 AANLEIDING

De samenwerking rond de aanpak van overlast door jeugd in de openbare ruimte kent een lange en dynamische geschiedenis. In 2009 vormde aanhoudende overlast rond het Callunaplein in Dieren aanleiding voor de gemeente om te starten met een pilot genaamd 'Pak(je)Kans'. Groepen jongeren werden vanaf dat moment op basis van de 'shortlistmethodiek' in kaart gebracht en de ketenpartners (politie, jongerenwerk en outreachende jeugdhulpverlening) formuleerden onder regie van de gemeente een gezamenlijke aanpak om de overlast terug te dringen. In 2010 werd de aanpak onderdeel van het reguliere beleidskader en werd deze uitgebreid naar Rheden en Velp, de twee andere grote kernen in de gemeente. Om de aanpak kracht bij te zetten, werden in 2011 twee straatcoaches aangesteld, geleverd door het bedrijf TSAP BV. De ervaringen van deze eerste periode zijn opgetekend in het rapport 'signaleren, corrigeren en activeren' (Van Marissing, 2013) en gespreksverslagen van werkbijeenkomsten (Van Marissing & Jansma, 2013a, 2013b, 2013c).

Net als in veel andere gemeenten kwam ook in Rheden de inzet van straatcoaches onder druk te staan, met name vanwege de hoge kosten. Voor de gemeente vormde dit aanleiding om in 2016 opnieuw een evaluatie uit te voeren, waarin specifiek aandacht werd besteed aan enkele toekomstscenario's. Uit het rapport, getiteld 'Jeugd in de openbare ruimte' (Van Marissing & De Meere, 2016) kwam naar voren dat het belangrijk was om de functionaliteit van de straatcoach te behouden, ofwel de verkennende rol binnen de samenwerking met onder andere het jongerenwerk en de politie. In het rapport 'Jongeren aan het woord' (Van Marissing, 2016), keken we specifiek naar de beleving en ervaringen van jongeren uit Velp en Dieren en hun ideeën ten aanzien van de straatcoaches, jeugdboa's, wijkagenten en jongerenwerkers.

Op 24 januari 2017 besloot de gemeenteraad bij vaststelling van de Nota Integrale Veiligheid 2017-2020 tot het instellen van buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's) met taakaccent jeugd in plaats van straatcoaches. Deze ontwikkeling staat niet op zichzelf: vrijwel alle gemeenten die met straatcoaches werkten, maken inmiddels gebruik van jeugdboa's of BOA's met een taakaccent jeugd. Een jaar na dato zijn de eerste ervaringen met de nieuwe werkwijze in gezamenlijkheid besproken tijdens een werkbijeenkomst in Dieren (Van Marissing, 2018). Uit dat gesprek kwam onder meer naar voren dat de kernpartners nog geregeld onduidelijkheid ervaren over eenieders rol binnen de samenwerking en over de mate en wijze van onderlinge informatiedeling.

De afgelopen jaren is de samenwerking zowel inhoudelijk als procesmatig regelmatig van karakter veranderd, onder andere als gevolg van personele wisselingen, de komst van nieuwe partijen en -meer recent- de Corona-maatregelen en de gevolgen daarvan voor ambulant werk en fysiek vergaderen. Reden voor de gemeente Rheden om de jeugdaanpak opnieuw te evalueren. Daarmee geeft de portefeuillehouder gehoor aan de motie die op 9 november 2021 door Groen Links werd ingediend en waarin werd gevraagd om een evaluatie van de inzet van BOA's vanaf 2017 als vervangers voor de tot dan toe ingezette straatcoaches. Deze motie werd later overigens weer ingetrokken, maar de wens voor een evaluatie bleef ongewijzigd.

1.2 LEESWIJZER

Het rapport is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk 2 bespreken we de opzet en uitvoering van het onderzoek. Vervolgens lichten we in hoofdstuk 3 de beleidscontext toe. In hoofdstuk 4 bespreken we de cijfers en in hoofdstuk 5 gaan we uitgebreid in op de ervaringen van directbetrokkenen. In hoofdstuk 6 bespreken we vervolgens de ideeën van ervaringsdeskundigen uit een aantal andere gemeenten. En tot slot kijken we in hoofdstuk 7 naar de toekomst: wat gaat er goed, wat kan er beter en wat is daarvoor nodig?

2. OPZET EN UITVOERING

2.1 INLEIDING

DOELSTELLING

Met de evaluatie beoogt de gemeente Rheden actueel inzicht te verkrijgen in de aanpak rond jeugdoverlast in de openbare ruimte (kortweg: jeugdaanpak) en de mate waarin die volgens directbetrokkenen toereikend en effectief is.

CENTRALE VRAAG

De centrale vraag van de evaluatie luidt: hoe functioneert de huidige jeugdaanpak van de gemeente Rheden op dit moment en welke eventuele verbeteringen zijn er mogelijk en nodig, zowel qua inhoud als qua proces?

AANDACHTSPUNTEN

Om de centrale vraag te beantwoorden, kijken we zowel naar aspecten met betrekking tot de inhoud als naar kenmerken van het proces van samenwerking. Bij inhoud gaat het onder meer om de gezamenlijke aanpak van de kernpartners, de afspraken die hieraan ten grondslag liggen, de methoden die worden ingezet en de wijze waarop informatiedeling is geborgd. Bij het proces gaat de aandacht uit naar de manier waarop de samenwerking is georganiseerd, de samenstelling van het kernteam, de waarde van het overleg en de mate van betrokkenheid.

2.2 WERKWIJZE

GEFASEERDE AANPAK

Het onderzoek is uitgevoerd tussen maart en juli en bestond uit een gefaseerde aanpak, waarbij we zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden hebben ingezet. In de eerste fase hebben we de belangrijkste beleidsdocumenten en cijfers over ervaren overlast opgevraagd en verzameld. Tevens namen we deel aan het jeugdoverleg op 5 april 2022, zodat we konden kennismaken met de kernpartners van de jeugdaanpak, zijnde de jeugdboa's[1], de politie, de jongerenwerkers en de procesregisseur veiligheid van de gemeente Rheden. Ook konden we vragen stellen over de actuele situatie, afspraken maken voor het verkrijgen van aanvullende cijfers en documenten en afspraken maken voor de interviews.

Het aanleveren van de cijfers bleek uiteindelijk, onder meer vanwege personele wisselingen, meer tijd te vergen dan we vooraf hadden voorzien. Hierdoor konden we de respondenten in de interviews niet vragen om duiding te geven aan de cijfers. Ook over sommige documenten konden we pas aan het eind van het onderzoek beschikken. Tot slot bleken er soms nog wat verduidelijkende vragen nodig over de cijfers en de documenten. De meeste van die vragen hebben we in juni en juli aan de betreffende functionarissen gesteld.

INTERVIEWS MET KERNPARTNERS

In de tweede fase hebben we alle kernpartners geïnterviewd over de jeugdaanpak. We spraken ook met enkele andere professionals die niet aan het overleg deelnemen, te weten een leerplichtambtenaar en een medewerker

[1] Omwille van de leesbaarheid spreken we in dit rapport in principe alleen van jeugdboa's, met uitzondering van de passages waarin we specifiek ingaan op het verschil tussen een jeugdboa en een BOA met taakaccent jeugd.

van Bureau HALT. Voor de interviews maakten we gebruik van een topiclijst met vragen over zowel de inhoud als het proces. In totaal spraken we op deze manier met negen directbetrokkenen.

GESPREKKEN MET JONGEREN

Verder spraken we op locatie met jongeren uit Velp en Dieren over hun ervaringen met onder meer ontmoetingsplekken (verwijsplekken), hangen op straat en het contact met wijkprofessionals zoals de jongerenwerker, de jeugdagent en de jeugdboa. In Velp vond een gesprek plaats met een kleine groep jongeren die regelmatig samenkomt in Buurthuis De Poort. Bij dat gesprek was ook een jongerenwerker aanwezig. In Dieren bezochten we een aantal locaties waar de jeugd regelmatig wordt gezien en spraken we in totaal met zo'n 15 jongeren. Met de jeugd in Rheden is geen gesprek gevoerd, omdat er in Rheden geen bekende plekken of groepen op straat zijn en er ook geen ontmoetingsruimte is, zoals in Velp en Dieren.

RONDGANG LANGS ANDERE GEMEENTEN

Daarnaast hebben we met in totaal zeven professionals gesproken die betrokken zijn bij de jeugdaanpak in Doesburg, Doetinchem, Veenendaal, Zaanstad en Zevenaar. We deden dit om inzicht te verkrijgen in verschillen in aanpak en afwegingen die daaraan ten grondslag liggen. In hoofdstuk 6 lichten we de keuze voor deze gemeenten toe en beschrijven we de bevindingen van deze kleine rondgang.

VERSLAGLEGGING EN PRIVACY

De meeste interviews werden via MS Teams afgenomen, maar er was ook een aantal telefonische interviews. Alle geïnterviewden kregen de mogelijkheid om te reageren op het conceptverslag van het gesprek en kregen het verzoek om eventuele feitelijke onjuistheden te signaleren en desgewenst aanvullingen te doen. Sommigen maakten hier gebruik van, anderen waren direct akkoord met het verslag. De respondenten die buiten de gemeente werkzaam zijn hebben een privacy formulier ingevuld, waarmee zij toestemming geven voor het gebruiken van de door hen verstrekte informatie ten behoeve van het opstellen van een rapport en eventueel afgeleide producten, zoals een presentatie of een factsheet. Voor respondenten die in dienst zijn bij de gemeente of een door de gemeente ingehuurde partij geldt dat de privacy is gewaarborgd middels de opdrachtbevestiging, waarin wordt verwezen naar onze offerte en naar de algemene inkoopvoorwaarden van de gemeente Rheden. Vanwege de privacy noemen we de respondenten in het rapport niet bij naam, maar gebruiken we in plaats daarvan hun functie en werkgebied.

3. DE BELEIDSCONTEXT

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de jeugdaanpak zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en markeren we belangrijke momenten in de tijd. We doen dat aan de hand van een aantal relevante beleidsdocumenten en eerdere evaluaties.

3.2 DE JEUGDAANPAK DOOR DE JAREN HEEN

De huidige jeugdaanpak verschilt in de basis niet zo heel veel van de aanpak, zoals die oorspronkelijk was ontwikkeld in 2009. Toch hebben er in de loop der jaren wel enkele belangrijke wijzigingen plaatsgevonden. Deze hebben met name betrekking op de samenstelling van het kernteam en de gehanteerde werkwijze. Een overzicht van alle ontwikkelingen vanaf 2009 tot heden is te vinden in Bijlage 1.

DOELSTELLINGEN M.B.T. JEUGD EN VEILIGHEID

In de Nota Integrale Veiligheid 2017-2020 (Gemeente Rheden 2106a) stelt de gemeente dat het beleid de afgelopen jaren succesvol is geweest, doordat de focus heeft gelegen op de sluitende aanpak problematische jeugdgroepen (PakJeKans). De meldingen van jeugdoverlast, vandalisme en baldadigheid zijn in de vier voorgaande jaren gedaald en er waren minder jeugdgroepen die in de openbare ruimte voor overlast zorgden. Ook werd er op minder locaties overlast ervaren. Voor de periode 2017-2020 voorziet de gemeente in een verlegging van de focus van de sluitende aanpak, naar de individuele aanpak van problematische jeugd: 'Dit betekent verbeteren van de verbinding tussen onder andere zorg, werk en inkomen, scholen en veiligheid. Ook het vroeg signaleren van problematiek door bijvoorbeeld partijen die op straat toezicht houden en het oppakken van deze signalen, is belangrijk' (Gemeente Rheden, 2016a, p.8). In het Convenant & Privacyreglement 2018 is de aanpak vertaald in vier doelstellingen (zie kader 'Doelstellingen van de jeugdaanpak').

In 2020 spreekt de gemeente in stevigere bewoordingen van de aanpak van jeugdoverlast. Zo lezen we in het Integraal Veiligheidsplan 2021-2022 het volgende: 'Extra aandacht en toezicht op specifieke onderwerpen en doelgroepen is noodzakelijk om te voorkomen dat de problemen te groot worden om ze beheersbaar te houden' (Gemeente Rheden, 2020b, p.3). In het Coalitieakkoord 'Rheden geeft Energie' (Gemeente Rheden, 2018b, p.28) worden twee belangrijke voorwaarden benoemd voor het adequaat aanpakken van veiligheidsvraagstukken: 'We werken samen met private en publieke partijen, zoals inwoners, brancheorganisaties en onze veiligheidspartners om samen weerbaarder te zijn. Een optimale benutting van onze basisregistratiesystemen is een voorwaarde.' In het Coalitieakkoord 'Groener, socialer, dichterbij' (Gemeente Rheden, 2022), wordt in meer algemenere bewoordingen over jeugd en overlast gesproken. Overlast wordt alleen genoemd in relatie tot drugsproblematiek en jeugd wordt vooral genoemd in de context van het bieden van gelijke kansen en betrekken bij de politiek. Ook preventie en vroegsignalering is een speerpunt als het gaat om zorg voor elkaar, waaronder dus ook zorg voor jongeren.

VERANDERDE SAMENSTELLING KERNTEAM

In 2015 werd de inzet van ambulante hulpverlening, beter bekend als het JEKK (Jongeren En Kleine Kriminaliteit), beëindigd als gevolg van een grootschalige bezuinigingsoperatie (Gemeente Rheden, 2015). In 2017 werden de extern ingehuurde straatcoaches vervangen door twee Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's) met taakaccent jeugd in dienst van de gemeente Rheden, in de volksmond 'jeugdboa's' genoemd (Fractie Groen Links, 2021; Gemeente Rheden, 2016b). Door bezuinigingen is de formatie vanaf 2020 weer iets afgebouwd, met als

gevolg dat er in de praktijk nog een van de twee jeugdboa's is overgebleven (Gemeente Rheden, 2019).[2] Naast het wegvallen van partijen, vond er ook meerdere malen een 'wisseling van de wacht' plaats. Zo werden de straatcoaches de eerste jaren ingehuurd bij TSAP en later bij FRED Beveiligt. Het jongerenwerk werd achtereenvolgens verzorg door Carion, Radar en Incluzio. En tot slot zijn er sinds de vorige evaluatie in 2016 en zelfs ten tijde van het uitvoeren van deze evaluatie, meerdere personele wisselingen geweest, onder andere als gevolg van het aangaan van een nieuwe functie binnen de eigen organisatie, het veranderen van werkgebied, het vertrek naar een andere gemeente en verlof.[3] Ook dit heeft gevolgen gehad voor de samenstelling van het kernteam.

CENTRALISATIE VAN HET OVERLEG EN ANDERE MANIER VAN MONITOREN

Een andere belangrijke verandering is de centralisatie van het overleg waarin het kernteam bijeenkomt. Daar waar er tot een aantal jaren geleden een apart Pak(je)Kans-overleg voor Dieren, Rheden en Velp was (de drie grootste kernen in de gemeente), is er nu alleen nog een centraal overleg voor de hele gemeente.

In de beginjaren van Pak(je)Kans werkten de kernpartners met een door de gemeente zelf ontwikkeld databestand, waarin groepen en locaties systematisch werden bijgehouden. Aan de hand van dit bestand kon tijdens het overleg in gezamenlijkheid de urgentie van een bepaalde plek of situatie worden bepaald en konden de kernpartners tot afspraken komen over de in te zetten interventies en de daarvoor verantwoordelijke partijen. Het bijhouden van dit overzicht was een tijdsintensieve klus en leverde niet altijd het gewenste resultaat op, omdat de gemeente voor de informatie afhankelijk was van het aanleveren van informatie door derden (Van Marissing, 2013; Van Marissing & De Meere, 2016).

Sinds een paar jaar heeft de gemeente de beschikking over de app van Straatcontact, waarin alle leden van het kernteam informatie kunnen invoeren, zowel vanaf een mobiele telefoon als een laptop of vaste computer. Hiermee kunnen alle partners altijd over de laatste inzichten beschikken. De verantwoordelijkheid voor een actueel beeld van de situatie op straat is

Doestellingen van de jeugdaanpak

De gemeente Rheden hanteert vier doelstellingen met betrekking tot de aanpak van overlastgevende jeugd:

1. Het verminderen van overlast en criminaliteit door het terugdringen van overlastgevend gedrag.
2. Het zo veel mogelijk voorkomen van eerste delicten.
3. Het terugdringen van recidive.
4. Het bieden van perspectief door adequate zorg en andere ondersteuning.

Bron: Gemeente Rheden (2018a)

[2] De bezuinigingen voorzien in een afbouw tussen 2020 en 2023 met 0,6 fte door een integrale inzet van BOA's in plaats van een inzet per domein (Gemeente Rheden 2019, p.15).

[3] Ten tijde van deze evaluatie nam de beleidsondersteuner afscheid vanwege het aangaan van een nieuwe baan. Een deel van zijn werkzaamheden werd tijdelijk overgenomen door een stagiair. Vanaf augustus start er een nieuwe beleidsondersteuner. Ook vertrok een van de BOA's naar een andere gemeente en gingen twee professionals met verlof.

daarmee verschoven naar het kernteam als geheel. In hoofdstuk 5 zullen we ingaan op het feit dat deze app in de praktijk amper gebruikt wordt en in plaats daarvan gebruik gemaakt wordt van een Whatsappgroep waarin informatie wordt gedeeld zonder herleidbare persoonsgegevens. Om de vertaling te maken naar de gevraagde interventies en werkafspraken, houdt de gemeente nog wel een overzicht bij van locaties, waarop met een kleur wordt aangeduid hoeveel prioriteit er aan de betreffende locatie moet worden toegekend. Groen betekent geen overlast, oranje betekent aandachtsgebied en rood staat voor overlastlocatie. Dit overzicht vormt de basis voor het maandelijkse overleg van het kernteam.

NIEUWE METHODIEK EN APP VOOR INFORMATIE-UITWISSELING

De jeugdaanpak zelf wordt formeel nog steeds aangeduid met de term 'Pak(je)Kans', de term die in 2009 werd gebruikt voor de pilot die toen werd opgestart in reactie op de overlast in Dieren. Deze term blijkt anno 2022 niet bij iedereen even bekend (meer) en betrokkenen zelf spreken bovendien meestal van 'Pakjekans'.

De methodiek die wordt gehanteerd om de aanpak handen en voeten te geven, volgt de ontwikkelingen in het land. Tot een aantal jaren geleden werd er in Rheden, net als in veel andere gemeenten, nog gebruik gemaakt van de *Shortlist Methodiek* van Bureau Beke[4]. Omdat steeds duidelijker werd dat het classificeren (het maken van onderscheid tussen hinderlijk, overlastgevend en crimineel gedrag) onvoldoende aansloot bij het fluïde karakter van groepen en men tot het inzicht kwam dat online en offline rondhangen elkaar moeiteloos afwisselen, ontstond er behoefte aan een nieuwe kijk op groepsdynamiek. Het resultaat is het *Zeven Stappen Model* dat in 2015 zijn intrede deed. Bij deze methode staat niet het classificeren, maar het duiden van de groepen centraal (zie kader 'Het Zeven Stappen Model').

De bekendste methodiek die op deze stappen is gebaseerd, is die van Straatcontact. De *Methode Straatcontact* is bij veel uitvoerende professionals bekend als de *Plus Min Mee Methodiek*. Deze methodiek maakt het mogelijk om groepen uiteen te rafelen in jongeren die een positief effect hebben binnen de groep (Plus), jongeren die een negatief effect hebben (Min) en jongeren die vooral meelopen en vatbaar zijn voor ofwel positief of negatief gedrag (Mee). Inzicht in deze groepsdynamiek biedt aangrijpingspunten voor de benodigde interventies. Bij de introductie van de methodiek hebben alle betrokkenen een meerdaagse training gevolgd.

Het Zeven Stappen Model

Het Zeven Stappen Model gaat uit van de gedachte dat alle partners even belangrijk zijn in het aanleveren van de informatie aan de gemeente. Tezamen geeft dit een integraal beeld over een jeugdgroep. Dit vormt de basis voor een integrale aanpak op maat.

1. Signalen over groepsgedrag delen
2. Informatie verzamelen en verbinden
3. Integraal beeld maken en opstellen concept plan van aanpak
4. Adviseren en prioriteren
5. Maken plan van aanpak
6. Uitvoeren en monitoren plan van aanpak
7. Afronden en evalueren

Bron: www.straatcontact.nl

[4] Zie de website van Bureau Beke.

3.3 DE HUIDIGE JEUGDAANPAK

KERNTEAM EN OVERLEGSTRUCTUUR

Het huidige kernteam bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeente, de politie, de BOA's en het jongerenwerk. Dit team komt eens in de vier weken op een vast moment bij elkaar om de situatie op straat te bespreken, inzichten te delen en werkafspraken te maken. Het overleg, dat voorheen ook wel 'operationeel overleg' werd genoemd, staat onder leiding van een procesregisseur en wordt secretarieel ondersteund door een beleidsondersteuner. Als er onvoldoende partners aanwezig kunnen zijn, kan worden besloten het overleg op te schorten.

Tussendoor benaderen en informeren de partners elkaar wanneer dat nodig is. Ze doen dat naar eigen inzicht en maken daartoe onder meer gebruik van een gezamenlijke Whatsappgroep. Soms is er ook sprake van één-op-één contact, met name wanneer het heel concrete vragen of urgente situaties betreft. Van samen optrekken tijdens diensten is maar zelden sprake, maar de kernpartners zien elkaar wel geregeld, bijvoorbeeld door samen koffie te drinken.

Soms kan er aanleiding zijn om een tactisch overleg te organiseren. Dat gebeurt vaak naar aanleiding van een specifiek vraagstuk, dat extra aandacht en inzet vraagt. Een jaar of tien geleden was dat bijvoorbeeld de opkomst van middelengebruik onder jongeren. De agendapunten van het tactisch overleg komen vooral voort uit het operationeel overleg en worden aangedragen door het werkveld. De gemeente nodigt in dat geval de agendaleden uit voor de vergadering en -indien gewenst- een aantal gelegenheidsdeelnemers (Van Marissing & De Meere, 2016). De afgelopen jaren zijn er geen tactische overleggen geweest.

Naast het doen van mededelingen en het bespreken van een specifieke situatie, al dan niet met op agenda uitgenodigde gasten, staat de vergadering vooral in het teken van het met elkaar doornemen van een overzicht van locaties, waarop met een kleur wordt aangeduid hoeveel prioriteit er aan de betreffende locatie moet worden toegekend. Groen betekent geen overlast, oranje betekent aandachtsgebied en rood staat voor overlastlocatie (zie ook hoofdstuk 4).

Wanneer in de vergadering wordt geconcludeerd dat er een interventie moet worden gepleegd op een bepaalde groep of locatie, wordt in gezamenlijkheid conform het *Zeven Stappen Model* (zie kader 'Het Zeven Stappen Model') bekeken wat voor interventie dat zou moeten zijn, welke afspraken hiertoe moeten worden gemaakt en hoe de resultaten en effecten worden gemonitord. In het Convenant & Privacyreglement (Gemeente Rheden 2018a, p.6) stelt de gemeente: 'Deze stappen kunnen in willekeurige volgorde worden genomen en/of terugkeren. Ook hoeven niet alle stappen doorlopen te worden als daar geen aanleiding (meer) toe is.' De methodiek vormt, met andere woorden, houvast en biedt structuur, maar is geen blauwdruk.

ONDERLIGGENDE AFSPRAKEN

Hoewel overlast een subjectief begrip is, proberen de partners de situatie op de verschillende locaties zo objectief mogelijk te benaderen en hanteren zij een gezamenlijk kader om te bepalen of er daadwerkelijk sprake is van overlast: de basis hiervoor wordt gevormd door het *Zeven Stappen Model* van Straatcontact en de *Plus Min Mee Methodiek*. Naast de aard en omvang van de eventuele overlast, kijken de kernpartners ook naar de frequentie: gaat het om een incident of is er sprake van structurele overlast?

De samenwerking binnen het kernteam is geborgd in een convenant en volgt het bijbehorend privacyreglement (Gemeente Rheden, 2018a). Het convenant voorziet in een gezamenlijke visie op de aanpak van overlast door jeugd in de openbare ruimte door de gemeente Rheden, de Politie-eenheid Oost en Incluzio (de partij die o.a. het jongerenwerk verzorgt in Rheden). De doelstellingen zijn ontleend aan die van het Veiligheidshuis Regio Arnhem (zie kader 'Doestellingen van de jeugdaanpak').

INZET JEUGDBOA'S

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzet van de jeugdboa's. In Rheden zijn geen jeugdboa's actief, zoals we die kennen uit bijvoorbeeld Zaanstad of Veenendaal. In plaats daarvan werken er integraal toezichthouders met taakaccent jeugd, maar in de dagelijkse praktijk worden deze ook vaak jeugdboa's genoemd. Deze toezichthouders zijn in dienst van de gemeente Rheden.

In algemene zin houdt een taakaccent in dat de betreffende BOA op zijn/haar thema aanspreekpunt is voor zowel interne als externe partijen, kennis en ervaring heeft, fungeert als vraagbaak en klankbord voor collega's, verantwoordelijk is voor de afstemming tussen beleid en uitvoering en overleggen bijwoont die gerelateerd zijn aan het taakaccent. Ook het opzetten en coördineren van projecten die gerelateerd zijn aan het taakaccent behoort tot de mogelijkheden. Tot slot geeft de BOA voorlichting en presentaties op het gebied van zijn of haar taakaccent.

In de gemeente Rheden houdt het taakaccent jeugd in dat de betreffende BOA expertise heeft op het gebied van jeugd en deel uitmaakt van het Pak(je)Kans netwerk, zoals we lezen in de vacaturetekst van maart (zie kader 'Wat houdt het taakaccent jeugd in?'). In de Uitvoeringsnota die de gemeente Rheden in 2016 opstelde, stelt de gemeente: "Jeugdboa's werken binnen alle fasen in de sluitende aanpak: proactief (verkennen), preventief (signaleren), curatief (toezicht houden) en repressief (handhavend optreden)" (Gemeente Rheden, 2016b, p.8). Een verdere uitwerking van de vier hoofdtaken en de indicatoren die daaraan verbonden zijn, ontbreekt.

In 2020 liet de Rekenkamercommissie onderzoek uitvoeren naar de inzet van Toezicht & Handhaving, met het oog op de (invoering van de) Omgevingswet en concludeerde zij dat de doelstellingen en prioriteiten zeer algemeen geformuleerd waren, waardoor zij onvoldoende houvast boden aan de ambtelijke organisaties. De doelstellingen en prioriteiten omschreef zij als 'vooral procesmatig en organisatorisch van aard en qua formulering abstract en weinig specifiek'. Het resultaat was volgens de onderzoekers dat er in de praktijk nauwelijks tot geen monitoring met gerichte sturing plaatsvond. In het raadsvoorstel van september 2020 gaf de gemeenteraad aan alle aanbevelingen uit het rapport te zullen overnemen (Gemeente Rheden, 2020c; Veth, 2020). Een passage die specifiek van belang is voor deze evaluatie van de jeugdaanpak, betreft de uitspraak dat uit de interviews blijkt 'dat toezichthouders en handhavers in belangrijke mate hun eigen werkzaamheden en keuzes bepalen' (Gemeente

Wat houdt het taakaccent jeugd in?

Jeugdboa's werken binnen alle fasen in de sluitende aanpak: proactief (verkennen), preventief (signaleren), curatief (toezicht houden) en repressief (handhavend optreden).

Als jeugdboa zorg je ervoor dat de leefbaarheid wordt vergroot. Je bent zichtbaar en aanspreekbaar in de wijk.

De manier waarop je dit doet is laagdrempelig en gericht op het vinden van aansluiting bij de doelgroep.

Je werkt hierbij nauw samen ketenpartners waaronder de politie, het jongerenwerk en het sociaal gebiedsteam.

In de 'Pak je Kans' overleggen (aanpak jeugdoverlast met ketenpartners) worden de prioriteiten en inzet bepaald in afstemming met reguliere handhavingstaken.

Bronnen: Gemeente Rheden (2016b) en Vacaturetekst Gemeente Rheden (Maart 2022).

Rheden 2020, p.13). De Rekenkamercommissie beschouwt dit als onwenselijk en pleit voor meer sturing en een meer programmatische benadering met oog op de toekomst.

INZET JONGERENWERK

Het jongerenwerk is in tien jaar tijd drie keer van aanbieder gewisseld. Tot 2012 werd het uitgevoerd door Carion en in de periode 2013-2020 door Radar Uitvoering. Vanaf 2020 wordt het jongerenwerk verzorgd door Incluzio. Belangrijke uitgangspunten van de gemeente Rheden voor de uitvoering van de opdracht zijn onder andere dat de inwoner centraal staat, dat de menselijke maat leidend is en dat zorg en ondersteuning gebaseerd zijn op het principe van samenredzaamheid (Gemeente Rheden 2020a, p.9).

In een presentatie van Incluzio van 15 oktober 2020, zien we dat er in drie werelden wordt gewerkt aan de ondersteuning van de jeugd namelijk in de vrije tijd, op school en thuis. Bij vrije tijd gaat het onder andere om outreachend werk (overlast aanpakken en jongeren activeren), maar ook om het verzorgen van activiteiten voor kinderen en jongeren en -meer specifiek- het ondersteunen van de kinderraden in Rozendaal en Rheden. Hiertoe werkt Incluzio onder andere samen met de jeugdconsulenten, de BOA´s en de politie (Leih, 2020).

Uit het aanbestedingsdocument (Gemeente Rheden, 2020a) blijkt dat de gemeente nadrukkelijk een taak voor het jongerenwerk ziet weggelegd als het gaat om het voorkomen en beperken van jeugdoverlast. Op pagina 17 en 18 benoemt de gemeente 26 gewenste resultaten, gekoppeld aan de uitgangspunten en doelstellingen met betrekking tot de organisatie en uitvoering van het welzijnswerk. Daarin stelt zij: ‘De overlast door jongeren wordt voorkomen en is beperkt’. Voor de operationalisering van dit resultaat verwijst zij naar de op dat moment nog te maken afspraken (Key Performance Indicators ofwel KPI’s) met de uiteindelijke opdrachtnemer.

In een overzichtsdocument met alle KPI’s is de doelstelling met betrekking tot jeugdoverlast als volgt geformuleerd: ‘Ten opzichte van het jaar 2021 is het aantal overlastmeldingen over jeugd verminderd met 25% in het jaar 2023’. Deze doelstelling wordt stapsgewijs opgebouwd: 15% minder meldingen in 2021, 20% minder meldingen in 2022 en 25% minder meldingen in 2023. Er zijn twee indicatoren aan gekoppeld, namelijk het aantal meldingen over overlast door jeugd in de openbare ruimte (gebaseerd op data aangeleverd door de politie en de BOA’s) en het aantal ondersteuningsvragen en korte contacten met als hulpvraag ‘hangjongeren’.

De gemeente is als opdrachtgever verantwoordelijk voor wat het jongerenwerk doet en de opdrachtnemer is verantwoordelijk voor hoe zij dat doet. De jongerenwerkers zijn in die zin redelijk vrij in het kiezen van de manier waarop ze hun werk vorm geven en -meer specifiek- hoe ze ertoe bijdragen dat de jeugdoverlast afneemt, maar de opdrachtgever kijkt wel of dit in afstemming is met de partners van Pak(je)Kans. Bij de beoordeling van de geleverde prestaties kijkt de gemeente in hoeverre de gewenste resultaten zijn behaald en als dat (ten dele) niet het geval is welke redenen daarvoor aan te wijzen zijn en wat de opdrachtnemer gaat doen om de doelen in de toekomst alsnog te behalen. ‘Het verhaal achter de cijfers’ is daarbij zeker ook van belang. De basis voor de beoordeling vormen de halfjaarlijkse- en jaarlijkse rapportages.

3.4 CONCLUSIES

Daar waar de samenstelling van het kernteam in de voorbije jaren nog wel eens wisselde door de komst van nieuwe partijen en er regelmatig werd gezocht naar de best passende vorm, de te gebruiken methodieken en de te maken afspraken, lijkt er nu een wat rustiger periode te zijn aangebroken, waarbij de gemeente, politie, jongerenwerkers en jeugdboa’s vooral kunnen doorgaan op de ingeslagen weg. Het operationele Pak(je)Kans overleg vormt de basis voor de aanpak, de monitoring en de te maken afspraken. Indien nodig kan er een tactisch overleg worden ingepland, waarbij ook andere partijen kunnen worden uitgenodigd.

De aanpak van jeugdoverlast en de bijbehorende doelstellingen zijn duidelijk omschreven. De samenwerkingsafspraken zijn helder vastgelegd in het convenant en privacyreglement. Dat kunnen we niet zeggen voor de specifieke opdracht van de jongerenwerkers en de jeugdboa's. De verwachtingen met betrekking tot hun inzet en hun rol in het geheel zijn in vrij algemene bewoordingen vastgelegd, waardoor er ruimte is voor discussie over onder meer de rolverdeling en de mate waarin zij kunnen worden afgerekend op hun inspanningen en resultaten. We zullen hier in hoofdstuk 5 op terugkomen.

4. DE CIJFERS

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk kijken we kort naar de belangrijkste cijfers over jeugdoverlast in de gemeente Rheden. Deze dienen vooral om een ontwikkeling in de tijd inzichtelijk te maken en om de gesprekken met directbetrokkenen van context te kunnen voorzien. Omdat de cijfers afkomstig zijn uit verschillende bronnen, die bovendien door de tijd heen anders zijn geregistreerd[5], kunnen we geen volledig beeld geven en ook geen goede ontwikkeling door de tijd laten zien. De cijfers moeten dan ook vooral als indicatief worden beschouwd.

In een eerdere evaluatie (Van Marissing & De Meere, 2016) stelden we vast dat de mate waarin inwoners overlast ervaren door jeugd op straat door de tijd nogal eens wisselt. Bekende momenten waarop het aantal meldingen van overlast vaak toeneemt, zijn de zomermaanden, wanneer men meer buiten leeft en bepaalde evenementen, zoals de jaarlijkse kermis. De jaren 2020 en 2021 zijn daarnaast atypisch te noemen, omdat het leven toen gedomineerd werd door de Coronacrisis. Veel mensen waren vaker thuis en keken anders naar hun woonomgeving dan ze voor die tijd deden, hetgeen ook terug te zien is in de cijfers van de politie (paragraaf 4.2).

Uit de Veiligheidsmonitor 2019 blijkt dat overlast door jongeren door de jaren heen wisselend wordt beleefd. Tabel 4.1 laat zien dat iets meer dan een kwart van de inwoners wel eens rondhangende jongeren in de buurt ziet. Wanneer we naar de ontwikkeling van de afgelopen jaren kijken, valt vooral de forse daling in Rheden/De Steeg op.

Tabel 4.1: Rondhangende jongeren in de buurt komt wel eens voor (2013-2019)[6]

Deelgebied	2013	2015	2017	2019
Velp-Noord	23,2%	17,8%	22,5%	23,8%
Velp-Zuid	33,4%	29,2%	33,5%	32,9%
Rheden / De Steeg	39,1%	21,9%	29,1%	7,0%
Dieren-Noord / Laag Soeren	35,9%	35,0%	38,0%	31,6%
Dieren-Zuid / Ellecom / Spankeren	29,3%	24,5%	29,4%	27,8%
Gemeente Rheden	**33,2%**	**27,1%**	**31,7%**	**28,7%**

Bron: Veiligheidsmonitor 2019

Het percentage bewoners dat vindt dat het veel voorkomt, schommelt tussen de 6% in 2013 en 3% procent in 2019 (Tabel 4.2). De verschillen tussen de kernen zijn klein, al valt ook hier het lage percentage voor Rheden/De Steeg op.

[5] De gemeente Rheden neemt tegenwoordig eens in de vier jaar deel aan de Algemene Veiligheidsmonitor, daar waar dat voorheen eens in de twee jaar was. De meest actuele inzichten dateren daardoor van 2019, verwerkt in de publicatie van 2020. In 2023 volgt er weer een nieuwe monitor, die in 2024 gepubliceerd zal worden.

[6] De gebiedsindeling is in de periode 2013-2019 een aantal keren gewijzigd. Vanwege het overzicht is gekozen voor de indeling in de vijf genoemde gebieden.

Tabel 4.2: Rondhangende jongeren in de buurt komt veel voor (2013-2019)

Deelgebied	2013	2015	2017	2019
Velp-Noord	2,8%	3,3%	2,2%	3,5%
Velp-Zuid	7,2%	2,6%	7,4%	3,2%
Rheden / De Steeg	6,4%	0,8%	4,5%	1,1%
Dieren-Noord / Laag Soeren	6,8%	5,7%	4,5%	3,6%
Dieren-Zuid / Ellecom / Spankeren	4,0%	3,3%	3,2%	3,8%
Gemeente Rheden	**5,9%**	**3,4%**	**4,7%**	**3,2%**

Bron: Veiligheidsmonitor 2019

Gevraagd naar welk buurtprobleem als eerste zou moeten worden aangepakt, antwoordt iets meer dan 2 procent 'rondhangende jongeren' (Tabel 4.3). Te zien is dat er wel wat schommelingen zijn tussen de verschillende jaren. Dat kan te maken hebben met een toename of juist afname van ervaren overlast door jongeren, maar het kan ook zijn dat er andere buurtproblemen als meer urgent werden beoordeeld.

Tabel 4.3: Als eerste aanpakken: Rondhangende jongeren (2013-2019)

Deelgebied	2013	2015	2017	2019
Velp-Noord	3,8%	1,5%	1,6%	3,3%
Velp-Zuid	3,3%	0,8%	1,3%	0,0%
Rheden / De Steeg	3,5%	1,2%	4,1%	0,3%
Dieren-Noord / Laag Soeren	2,9%	3,1%	3,0%	4,2%
Dieren-Zuid / Ellecom / Spankeren	3,1%	1,9%	4,6%	2,2%
Gemeente Rheden	**3,3%**	**1,8%**	**2,7%**	**2,6%**

Bron: Veiligheidsmonitor 2019

Los van of er daadwerkelijk sprake is van overlast, geven behoorlijk wat inwoners aan zich soms of zelfs vaak onveilig te voelen op plekken waar jongeren rondhangen. Gemiddeld geldt dat voor ongeveer 1 op de 3 inwoners, met uitschieters naar meer dan 40%. Ook hier zien we een forse afname in Rheden/De Steeg in het jaar 2019.

Tabel 4.4: Onveiligheidsgevoelens vanwege rondhangende jongeren (2013-2019)

Deelgebied	2013	2015	2017	2019
Velp-Noord	33,7%	25,8%	27,2%	27,3%
Velp-Zuid	43,4%	36,9%	35,7%	28,5%
Rheden / De Steeg	42,8%	24,6%	30,0%	12,1%
Dieren-Noord / Laag Soeren	37,4%	46,4%	36,5%	36,1%
Dieren-Zuid / Ellecom / Spankeren	37,6%	29,1%	31,5%	37,1%
Gemeente Rheden	39,4%	34,6%	33,0%	30,3%

Bron: Veiligheidsmonitor 2019

De gemeente Rheden heeft zichzelf in 2020 tot doel gesteld om samen met de ketenpartners te streven naar een maximum van 150 meldingen per jaar met betrekking tot problematische jeugd op straat (Bremer & Zeeman,

2020, p.7). In de notitie vinden we geen toelichting op dit aantal. In het verlengde van de doelstelling om het aantal meldingen te verminderen, streeft de gemeente ernaar om het percentage inwoners dat zich onveilig voelt als gevolg van groepen jeugd op straat terug te dringen naar 30%. Ook voor dit percentage wordt geen verklaring gegeven.

4.2 MELDINGEN EN MUTATIES

De belangrijkste bronnen die inzicht geven in de ontwikkeling van ervaren overlast door jeugd op straat zijn de meldingen die door de politie worden geregistreerd, meldingen die bij de gemeente binnenkomen via het Klant Contact Centrum (KCC), mutaties die door de BOA's worden ingevoerd en de overzichten die worden gebruikt door het kernteam jeugdaanpak.

MELDINGEN BIJ DE POLITIE

De cijfers van de politie worden al geruime tijd op dezelfde manier en voor dezelfde gebieden geregistreerd en zijn door de tijd heen dus goed vergelijkbaar. In tabel 4.5 geven we een overzicht van het aantal meldingen vanaf 2016 tot heden. Deze cijfers zijn goed vergelijkbaar met die uit de eerdere evaluatie (Van Marissing & De Meere 2016, pp.7-8).

Te zien is dat het aantal meldingen van de verschillende vormen van ervaren overlast door de jaren heen schommelt. In verhouding zijn er veel meldingen van verwarde personen en van overlast door jeugd. Vooral in de afgelopen twee jaar nam het aantal meldingen hierover fors toe.

Tabel 4.5: Meldingen van overlast gerelateerde incidenten in de gemeente Rheden 2016-2021

Type incident	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Overlast i.v.m. alcohol/drugs	56	70	70	68	99	73
Openbare dronkenschap	15	10	14	9	8	4
Aantreffen drugs (geen verdachte)	10	17	12	20	28	7
Overige drugsdelicten	14	5	1	2	3	1
Overlast verward/overspannen persoon	211	189	253	230	264	305
Melding overlast jeugd	167	240	151	200	462	352
Overlast zwervers	23	13	21	19	66	55
Afsteken vuurwerk	50	47	76	100	190	91
Parkeerproblemen	98	98	114	116	123	94
Verkeersstremming	9	17	12	14	12	17
Totaal aantal overlastmeldingen	**653**	**706**	**724**	**778**	**1.255**	**999**

Bron: Politie Oost-Nederland (2022)

Wanneer we specifiek naar het aantal meldingen over jeugd kijken en deze uitsplitsen per kern (tabel 4.6), valt op dat vooral in Dieren en Velp veel meldingen zijn gedaan in de afgelopen jaren. Ook in Rheden is sprake van een toename in Coronatijd (2020-2021) ten opzichte van de periode daarvoor (2016-2019). Het aantal meldingen in de vier kleinere kernen is nagenoeg te verwaarlozen.

Tabel 4.6: Meldingen van overlast door jeugd in de afzonderlijke kernen 2016-2021

Kern	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dieren	94	144	64	91	216	169
Rheden	33	35	16	33	54	50
Velp	37	54	64	71	178	123
De Steeg	0	0	0	0	0	0
Ellecom	0	3	2	3	3	4
Laag Soeren	2	2	4	1	4	3
Spankeren	1	2	1	1	7	3
Totaal aantal overlastmeldingen	**167**	**240**	**151**	**200**	**462**	**352**

Bron: Politie Oost-Nederland (2022)

Zowel in het totaaloverzicht van alle overlastmeldingen als in de ontwikkeling van het aantal meldingen van overlast door jeugd is een flinke stijging te zien in de afgelopen twee jaren, met name in 2020. We zien hier vermoedelijk het effect van de Coronacrisis terug.

MELDINGEN VIA HET GEMEENTELIJK KLANT CONTACT CENTRUM EN MUTATIES BOA'S

Wanneer bewoners overlast ervaren, kunnen zij de politie bellen, maar zij kunnen ook contact opnemen met de gemeente. De meldingen komen dan telefonisch binnen via het Klantcontactcentrum (KCC) of doordat bewoners een formulier op de website invullen. De ervaring leert dat bewoners dit ook geregeld achteraf doen en dat er soms ook sprake is van overlap met meldingen bij de politie. Bewoners melden soms namelijk zowel bij de gemeente als bij de politie, in de hoop dat hun melding snel wordt opgepakt of omdat ze niet weten bij wie van beiden ze hun klacht het beste kenbaar kunnen maken.

De meldingen bij de gemeente worden sinds enige tijd in een nieuw systeem geregistreerd, genaamd 'Fixi'. Een van de kopjes in het onderliggende systeem is 'Meldingen Openbare Ruimte' (MOR). Daarin worden meldingen met zaaknummers weggeschreven die betrekking hebben op overlast in de openbare ruimte. Het betreft niet alleen meldingen over jeugd, maar bijvoorbeeld ook over groen, geparkeerde auto's en overlast van horecagelegenheden. De meeste meldingen in Fixi die betrekking hebben op jeugd komen terecht onder de categorieën 'jongeren' of 'overlast'. Soms vinken de melders echter per abuis een verkeerde categorie aan. De BOA's lopen daarom altijd alle meldingen na en sturen 'verkeerde' meldingen door naar de juiste afdeling.

Mutaties van partners, zoals bezwaarschriften en uitgeschreven bonnen, komen in een ander systeem terecht, genaamd Greenvalley. Ook meldingen die bewoners doen via de onafhankelijke landelijke app ´BuitenBeter´, komen binnen in dat systeem. En dan is er nog de eerder genoemde overlap met de meldingen die bij de politie binnenkomen. Volgens de geïnterviewde medewerkers is het daarom lastig om een goed en volledig beeld te geven van de meldingen die bij de gemeente zelf binnenkomen en is het vooral belangrijk dat er in het Pak(je)Kans overleg met elkaar besproken wordt wat er is binnengekomen en welke acties dat vraagt (zie 3.3). Om die reden nemen we in deze rapportage geen cijfers op van Fixi, want zonder de duiding van de kernpartners hebben ze te weinig zeggingskracht en zouden ze zelfs een vertekend beeld kunnen geven.

CIJFERS OVER GROEPEN EN LOCATIES

In de evaluatie uit 2013 (Van Marissing, 2013) beschreven we de werkwijze zoals die volgend op de pilot van in Dieren werd ontwikkeld. De basis werd gevormd door een overzicht van hinderlijke en overlastgevende groepen en overlastlocaties dat onder regie van de gemeente periodiek werd besproken door de kernpartners en diende

als vertrekpunt voor eventuele interventies. Ook in de daaropvolgende jaren was dat het geval, met als grootste verschil dat de dagelijkse rapportages van de Straatcoaches de belangrijkste informatiebron vormden, aangevuld met inzichten vanuit de politie, het jongerenwerk, het sociaal gebiedsteam, het meldpunt van de gemeente en alle informatie die via genoemde partijen binnenkomt (Van Marissing & De Meere, 2016).

Onder invloed van de doorontwikkeling van de groepsmethodiek van Bureau Beke naar het Zeven Stappen Model, is de aandacht verschoven van het monitoren van aantallen groepen naar het monitoren van overlastlocaties. De gemeente hanteert daartoe een indeling in drie kleuren: rood staat voor een overlastgebied, oranje voor een aandachtsgebied en groen voor een gebied waar geen feitelijke overlast kan worden vastgesteld. De locaties worden geagendeerd door de samenwerkingspartners en besproken in het maandelijkse overleg van het kernteam. Afhankelijk van de gepleegde inzet kan een locatie drie maanden tot een jaar op de agenda staan. De kleur kan bovendien door de tijd heen veranderen, bijvoorbeeld van rood naar oranje of van oranje naar groen.

Tabel 4.7: aantal besproken locaties per kern (april 2022)

Kern	Rood (overlast)	Oranje (aandacht)	Groen (geen overlast)	Totaal
Velp	0	1	3	**4**
Rheden	0	2	1	**3**
Dieren	0	1	2	**3**
Spankeren	0	0	1	**1**
Totaal	**0**	**4**	**7**	**11**

Bron: Gemeente Rheden (April 2022)

Het overzicht wordt samengesteld op basis van zowel meldingen van burgers als eigen ervaringen van de betrokken professionals. Gezamenlijk wordt een periode afgesproken waarin wordt bepaald of er daadwerkelijk sprake is van overlast en of en hoe lang een locatie op de agenda blijft staan en welke kleur daar aan wordt toegekend. Het meest actuele overzicht (april 2022; tabel 4.7) laat zien dat er in het Pak(je)Kans overleg 11 locaties werden besproken, waarvan het merendeel plekken betrof waar geen overlast (meer) werd geconstateerd. Het zijn nagenoeg dezelfde plekken en kwalificaties als het overzicht van maart 2022, dat 10 locaties telde.

Tabel 4.8: aantal besproken locaties per kern (januari 2021-april 2022)

Kern	2021				2022		
	Jan	Apr	Aug	Nov	Jan	Mrt	Apr
Velp	5	4	5	7	5	4	4
Rheden	4	4	2	6	4	2	3
Dieren	6	6	6	6	5	3	3
Spankeren	0	0	1	1	1	1	1
Totaal	**15**	**14**	**14**	**20**	**15**	**10**	**11**

Bron: Gemeente Rheden (2022)

In de afgelopen twee jaar varieerde het aantal besproken locaties van in maart 2022 tot 20 in november 2021 (tabel 4.8). Begin 2021 was er nog één rode locatie, namelijk het Oranjeplein in Velp. Verder valt op dat locaties vaak van kwalificatie wisselen: soms zijn ze weer oranje en behoeven ze extra aandacht, dan zijn ze weer een tijdje groen. En andersom. Dat er slechts enkele locatieoverzichten per jaar worden gemaakt, heeft te maken

met het feit dat vergaderingen soms niet doorgaan en de overzichten niet gezamenlijk geactualiseerd kunnen worden. Bij de vergaderingen die wel doorgaan vormen de overzichten de leidraad voor het overleg.

Van de jaarwisseling wordt een uitgebreide evaluatie opgesteld. In dit bijna 20 pagina's tellend rapport geven de gemeente Rheden, gemeente Rozendaal, Incluzio en de politie onder andere een overzicht van incidenten, kosten en sfeerrapportages van hotspots (Gemeente Rheden et al., 2022).

4.3 CONCLUSIE

Het feit dat meldingen van (ervaren) overlast door jeugd op straat op verschillende manieren en op verschillende plekken worden geregistreerd, zorgt ervoor dat het lastig is om een goed en volledig beeld te vormen van de aard, omvang en ernst van (ervaren) overlast en de ontwikkelingen door de tijd. Dat is opvallend, omdat er wel doelstellingen zijn verbonden aan de aantallen meldingen in de veiligheidsanalyse van de gemeente én in de opdracht aan het jongerenwerk. Het is daardoor lastig te meten of die doelstellingen worden behaald.

Als we alleen al kijken naar de cijfers van de politie is de eerder genoemde doelstelling van maximaal 150 meldingen per jaar bij lange na niet behaald. In de laatste twee jaar bedroeg het aantal meldingen zelfs meer dan het dubbele. Het is aannemelijk dat er ook bij het KCC nog een aantal meldingen is binnengekomen dat betrekking heeft op overlast door jeugd in de openbare ruimte, waardoor -een gedeeltelijke overlap in acht nemend- het totaal aantal meldingen vermoedelijk nog iets hoger ligt.

De auteurs van de veiligheidsanalyse hebben twee verklaringen voor het hoge aantal meldingen. Ten eerste leidt overlast vaak tot een toename van het aantal meldingen. Politie en andere partijen vragen bewoners namelijk om zoveel mogelijk te melden, zodat zij hierop actie kunnen ondernemen. Ten tweede noemen de auteurs de Coronapandemie, die begin 2020 opkwam. Doordat veel mensen in die periode thuis waren, zagen zij meer en meldden zij ook meer, ook over situaties waarbij door de kernpartners geen overlast kon worden vastgesteld (Bremer & Zeeman, 2020). In het volgende hoofdstuk zullen we ingaan op deze verklaringen vanuit het perspectief van de betrokken professionals.

De overzichten van besproken locaties worden bijgehouden en gearchiveerd door de beleidsondersteuner. Een ontwikkeling in de tijd, zoals die in tabel 4.4, wordt echter niet gemaakt. Daardoor is het moeilijk om de ontwikkeling van het aantal locaties in de gemeente te volgen. De leden van het kernteam geven aan dat zij dit ook niet zo belangrijk vinden om te monitoren, omdat de aantallen locaties alleen niet zoveel zeggen en het vooral gaat om wat er wordt gemeld over en/of geconstateerd op die locaties.

Tot slot: in 2020 kwam namelijk de Coronapandemie op en veranderde het leven van veel inwoners van de gemeente Rheden. Dat heeft ook gevolgen gehad voor de ontwikkeling van het aantal meldingen over jeugdoverlast. Met de kennis van nu is dat jaar daarom wat ongelukkig te noemen als referentiejaar voor het afrekenen van de partners op hun inzet, in het bijzonder het jongerenwerk dat een forse reductie van het aantal meldingen als opdracht heeft, die is vastgelegd in de KPI's. Zonder een kwalitatieve duiding hebben de cijfers die betrekking hebben op de Coronaperiode te weinig zeggingskracht om als beoordelingscriterium te worden gehanteerd.

5. ERVARINGEN VAN DIRECTBETROKKENEN

5.1 INLEIDING

In de vorige hoofdstukken hebben we een beeld geschetst van de ontwikkelingen van de afgelopen jaren. Deze inzichten vormen de context voor de uitspraken en ervaringen van de professionals die betrokken zijn bij de jeugdaanpak in Rheden. We kijken achtereenvolgens naar de situatie op straat, de ervaringen met de huidige aanpak, de wijze waarop informatie wordt gedeeld, de samenwerking, de overlegstructuren en tot slot de eigen betrokkenheid van de directbetrokkenen.

5.2 DE SITUATIE OP STRAAT

TOEGENOMEN AANTAL MELDINGEN

In het vorige hoofdstuk zagen we dat het aantal meldingen van overlast door jeugd op straat in de afgelopen jaren enorm is toegenomen. Als verklaringen noemden we onder andere het feit dat bewoners veel meer thuis waren, veel meer op hun omgeving letten en dus ook meer meldden. Een verklaring voor de specifieke stijging van het aantal meldingen in Velp, is het feit dat daar geruime tijd sprake was van een groep jongeren die overlast veroorzaakte in de omgeving van het Oranjeplein, ook bekend als het Guus Dijkhuizenplein. Professionals vroegen bewoners daar actief om de overlast te melden, zodat zij daarop konden acteren.

Het belang van meldingen door bewoners

‘We kunnen niet alles zien en constateren. We hebben de mensen in het dorp wel nodig. En we raden mensen altijd aan om te melden. Dan ligt het namelijk ook vast, kunnen we het terugvinden en is er dossieropbouw.’

Bron: BOA Gemeente Rheden (2022)

Dit heeft er uiteindelijk mede toe geleid dat er een aanpak kon worden ontwikkeld en de overlast is afgenomen. Dit zou aan het eind van het jaar terug te zien moeten zijn in de cijfers van het gehele kalenderjaar 2022. Een van de jeugdagenten noemt nog een derde reden waarom het aantal meldingen alleen niet altijd alles zegt, maar vooral ook gekeken moet worden naar de aard van de meldingen: ‘soms krijg je wel meerdere meldingen van verschillende plekken, maar dat is vaak gedurende de avond. (…) Dat heeft ook te maken met het leeftijdsverschil. Afhankelijk van de leeftijd zie je ander gedrag.’

OP STRAAT IS HET RUSTIG

Uit gesprekken met de kernpartners komt naar voren dat het grote aantal meldingen niet overeenkomt met de situatie op straat, zoals zij die waarnemen. Vrijwel allemaal omschrijven ze de situatie op straat als ‘rustig’ en ‘beheersbaar’. Er lijkt op dit punt een groot verschil tussen datgene dat bewoners als overlast zien en de mate waarin de kernpartners dit uiteindelijk na eigen waarnemingen als overlast kwalificeren. Wel zijn er af en toe incidenten met jeugd, zoals brandstichting en andere vormen van baldadig gedrag.

Met het loslaten van de Groepsmethodiek van Bureau Beke is ook de kwalificatie van de groepen geen onderdeel meer van de besprekingen van Pak(je)Kans. De professionals spreken desgevraagd van enkele hinderlijke groepen, maar zien geen overlastgevende of zelfs criminele groepen meer. Dat het ten tijde van de Coronamaatregelen zo rustig zou zijn, hadden sommige professionals niet verwacht. Enkele groepen waren toen zelfs even uit beeld. Het overtreden van de regels werd weinig waargenomen. ‘Ik heb zelf maar één keer een boete geschreven voor een samenscholende groep en daarna heb ik ze niet meer gezien’, aldus een van de BOA’s. De

procesregisseur stelt: 'Daar zijn meerdere verklaringen voor denk ik. Nu met Corona zijn ze misschien meer gewend om elkaar vanuit huis te ontmoeten, online bijvoorbeeld. Wat ook kan is dat de jeugdgroepen in het verleden uitvergroot zijn geweest.'

JEUGD OP STRAAT IS NIET ALTIJD ZICHTBAAR

In Dieren is de jeugd zichtbaar op straat, maar vergeleken met een tijdje terug is het daar relatief rustig. 'In de afgelopen jaren waren er bijvoorbeeld momenten dat ik in Dieren soms wel vijf groepen sprak', aldus de jongerenwerker. Dat is nu niet meer het geval. De jeugdagent legt uit: 'Het gaat met ups en downs. Er zijn groepen even in beeld, dan ebt het weer weg en dan popt er weer een nieuwe groep op.' Bovendien geldt dat jeugdoverlast 'echt seizoensgebonden is', zo vertelt de jeugdboa, 'in de zomerperiode zie je veel meer jongeren buiten.' Voor de Coronaperiode waren er in Dieren meer groepen waar aandacht voor was, zoals een groep 'jongeren met opgepimpte auto's die gingen racen' en groep die rondhing in 'De Kuil'. Onder meer door onderlinge ruzies is een van deze groepen uit elkaar gevallen. 'Een groep blijft nooit lang bij elkaar. Ze wisselen in samenstelling', aldus de jeugdagent. Wat daarbij opvalt is dat het niet alleen jongeren uit Dieren zelf zijn, maar ook jongeren van buiten. Uit Loenen en Eerbeek bijvoorbeeld. Door gemeenschappelijke vrienden vinden ze elkaar dan in Dieren op straat, ondanks dat de plekken waar ze hangen volgens de professionals 'helemaal niet zo aantrekkelijk' zijn.

In Rheden worden vooral kinderen in de basisschoolleeftijd buiten gezien, maar jeugd wordt maar weinig op straat gezien. 'Ze zijn wel degelijk buiten, maar ze trekken denk ik meer naar Velp en Dieren, omdat daar middelbare scholen zijn en hun vrienden daar wonen', zo verklaart de jeugdagent. Het is in Rheden lastig om contact met de jeugd te leggen. De jeugdagent geeft aan: 'we spreken ze vaker achter de deur dan dat we ze op straat treffen. Heel af en toe zie je plekken waar ze afval achterlaten, zoals achter de Dekamarkt.' Afgelopen zomer was er kortstondig overlast door een groep jongeren die 's nachts in het zwembad rondhing. In Rheden is op dit moment geen accommodatie waar jongeren terecht kunnen.

In Velp was een tijdje terug een overlastgevende groep in de buurt van het Oranjeplein, maar die situatie lijkt nu onder controle, onder meer door het ophangen van regels, (extra) inzet van handhaving en intensief contact met de buurt. Die groep is nu niet meer zo in beeld. Net als in Dieren en Rheden, kan ook in Velp de situatie zomaar weer veranderen. In Velp komt een aantal jongeren ook bij elkaar in Buurthuis De Poort, waar zij met ondersteuning van jongerenwerkers activiteiten bedenken en uitvoeren, waaronder eens in de zoveel tijd samen koken en eten. Deze jongeren zeggen zelf niet op straat te hangen en hebben ook nauwelijks tot geen contact met bijvoorbeeld de jeugdagent of de jeugdboa.

Naast ruzies en interventies door professionals is er nog een derde reden aan te wijze waarom groepen soms uit beeld raken: een deel van de jeugd 'wordt ouder en verplaatst zich vooral naar [plekken waar voor hen meer te doen is, zoals] Arnhem of Doesburg', aldus een van de BOA's.

BALDADIG EN HINDERLIJK GEDRAG

Met uitzondering van de locatie in Velp zijn er in de afgelopen jaren geen locaties als overlastlocatie aangemerkt. Er zijn wel enkele aandachtsgebieden, die extra in de gaten worden gehouden omdat daar mogelijk overlast kan ontstaan of omdat daar in het verleden sprake was van overlast. Ook komen in het jeugdoverleg enkele locaties voorbij waar normaalgesproken geen sprake van overlast is, maar die wel belangrijk zijn om in beeld te houden. Een voorbeeld van een locatie die geregeld van kleur wisselt (oranje is 'aandachtsgebied', groen is 'geen overlast') is de JOP in Spankeren. Het zijn vaak ook de locaties waar het voor de professionals makkelijk is om contact te maken met de jeugd.

5.3 DE AANPAK VAN JEUGDOVERLAST

DE AANPAK SLUIT AAN OP WAT NODIG IS

Alle directbetrokkenen zijn van mening dat de huidige aanpak redelijk tot goed aansluit op de situatie op straat. Zo stelt een van de jeugdagenten: 'De aanpak sluit op zich wel redelijk aan op wat er nodig is.' De jongerenwerker vindt dat ook: 'Ik denk dat het nu voldoende is. De situatie op dit moment is beheersbaar.' De jeugdboa stelt: 'Mocht er een groep ontstaan, dan wordt die besproken. Dat is voor nu voldoende' en de procesregisseur is het daarmee eens: 'Als je vasthoudt aan de groepsaanpak zoals ie nu is, heb je voldoende aan de mensen die er nu aan tafel zitten.'

Bewoners spreken al snel van overlast

'Er is nu een mooie skatebaan aangelegd door de gemeente. Na een week komen er dan al meldingen van overlast. We treffen geen afval aan, de jeugd picknickt daar met muziek aan, maar zorgt niet voor overlast. We hoeven daar niet direct iets mee, maar contact maken en houden is wel fijn.'

Bron: Jeugdagent Gemeente Rheden (2022)

Uit de reacties spreekt -al dan niet onbewust- een klein voorbehoud, namelijk dat de huidige situatie beheersbaar is met de huidige formatie en slagkracht en in relatie tot de huidige benadering. Mocht er in de toekomst sprake zijn van een toename van de overlast of van zwaardere vormen van overlast of meer naar individuen gekeken gaan worden, dan is er misschien een andere aanpak nodig. We komen hier nog op terug in hoofdstuk 7.

ZEVEN STAPPEN MODEL

Conform de elementen van het zeven stappen model dat we in hoofdstuk 3 beschreven, worden in het Pak(je)Kans overleg signalen uit het veld besproken en worden deze in gezamenlijkheid op waarde geschat en beoordeeld op urgentie. Vervolgens kunnen er afspraken worden gemaakt voor eventuele interventies, zoals het verbaliseren van ruziemakende jongeren in Dieren of het plaatsen van borden met regels bij het Oranjeplein in Velp. Voordat het zover is, moet er wel voldoende bewijs zijn verzameld dat er daadwerkelijk sprake is van overlast en/of strafbare feiten. De door bewoners en soms ook individuele professional ervaren overlast moet, met andere woorden, eerst op waarde worden geschat: is er daadwerkelijk sprake van overlast of niet? In de meeste gevallen betekent dit dat plekken waar overlast wordt ervaren gedurende een aantal weken intensiever worden bezocht door de politie, de jeugdboa en/of de jongerenwerker, zodat een goed beeld kan worden gevormd van de jeugd die zich op die plek ophoudt en het gedrag dat ze vertonen. Ook kunnen omwonenden worden aangespoord om te melden wat zij zien. Na die periode wordt de balans opgemaakt en wordt bekeken wat er nodig is om eventuele overlast aan te pakken.

Een recent voorbeeld is het Biljoenbad in Velp, waar volgens bewoners veel aan de hand was. Een deel van de signalen bereikte de gemeente via een ambtenaar die zich bezighoudt met spelen, groen en de openbare ruimte. In het Pak(je)Kans overleg werd uitgebreid aandacht besteed aan de signalen en werd vervolgens besloten om gedurende een periode van vier weken extra aandacht aan deze locatie te besteden door deze vaker te bezoeken om vast te stellen of er daadwerkelijk sprake was van overlast. Het feit dat daar jongeren zijn, betekent immers niet automatisch dat zij ook overlast veroorzaken. Vooralsnog zijn er volgens de procesregisseur geen bijzonderheden geconstateerd: 'de surveillances zijn conform de afspraak afgebouwd, maar de locatie wordt nog wel regulier meegenomen in de surveillance.'

Soms wordt ook gekeken of er gebruik gemaakt kan worden van camerabeelden, zoals in de omgeving van station Dieren, en moet eerst worden uitgezocht van wie het terrein is waarop de vermeende overlast plaatsvindt. Op een aantal plekken in de gemeente heeft de politie een 'tag' op laten hangen. Een van de jeugdagenten zegt hierover: 'Ik denk dat wat we nu doen, met dat monitoren, dat dat wel werkt. Door ergens zo'n tag op te hangen. Je moet de auto uit en komt dan ook in gesprek. Je spreekt dan de vijf jongeren in plaats van de je alleen vijf jongeren ziet voetballen. En je spreekt ze ook gelijk aan op afval weggooien bijvoorbeeld.' Een collega vult aan: door die tag kunnen we precies laten zien wat we hebben gezien en aangetroffen. Daaruit blijkt dat er vooral voetballende jeugd is die gebruikt maakt van de faciliteiten. Dat kun je dan ook weer teruggeven aan melders.'

Het beoordelen van meldingen

'In het verleden kregen we wel eens meldingen van mensen. "Ze zitten in auto's, met muziek aan" zeiden ze dan. Maar als we dan doorvroegen, bleek dat ze geen overlast veroorzaakten en de muziek ook niet te hard hadden staan. Het feit dat er een groep is, is vaak al een dreiging voor mensen.'

Bron: Procesregisseur Gemeente Rheden (2022)

De procesregisseur benadrukt dat het Pak(je)Kans-overleg ook preventief van aard is: 'Het doel is niet alleen om het de jongeren lastig te maken, maar ook om ze te helpen. Contact maken kan ook een doel zijn. Wij kennen hen, zij kennen ons.' De jongerenwerker beaamt dit: 'Het is voor ons belangrijk dat wij jongeren vroegtijdig leren kennen en zij ons, zodat wij wanneer nodig passende ondersteuning kunnen bieden.' We horen hier min of meer een beschrijving van de zogeheten 'verkennersrol' die tot 2017 bij de straatcoaches was belegd. Belangrijk daarbij zijn onder meer de signalen van de scholen, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van spijbelen. Soms is ook 'baldadigheid of hinderlijke aanwezigheid bij evenementen, zoals de kermis', een eerste teken, aldus een van de jeugdagenten.

ALTIJD MAATWERK BIEDEN

Wat dan precies de gewenste of benodigde inzet moet zijn als er sprake is van (beginnende) overlast, volgt uit de bespreking in het Pak(je)Kans overleg. De gemeente Rheden heeft geen overzicht van mogelijke interventies of een standaardroute die gevolgd moet worden bij een bepaalde situatie, maar kan uiteraard wel buigen op ervaringen en inzichten uit het verleden. Een van de BOA's zegt hierover: 'Het is zo ontstaan. Ieder heeft z'n eigen expertise en soms vraag je elkaar om het op te pakken of elkaar te ondersteunen.' Er is altijd sprake van maatwerk. Zo kan het voorkomen dat niet altijd de meest voor de hand liggende partij het contact legt, maar in sommige gevallen degene die het beste contact heeft.

Een uitkomst van intensiever bezoeken van een bepaalde locatie, eventueel aangevuld met andere informatie, kan er overigens ook toe leiden dat een locatie juist niet meer besproken wordt. 'Als in de lijst met locaties iets lang op groen blijft, gaan we ook bespreken of ie er nog wel op moet blijven staan', aldus een van de jeugdagenten. Een andere jeugdagent zegt het volgende over een overzicht van mogelijke interventies: 'Nee, daar we hebben het nu niet over, want het is nu niet aan de orde. Maar het is misschien niet zo gek. Als we nu iets hebben, komen we bij elkaar en spreken we af wat we gaan doen. (…) Zoals het nu gaat werkt het goed, de korte lijntjes zijn belangrijk.'

In navolging van de beoordeling van de situatie wordt in het Pak(je)Kans-overleg ook bekeken of en hoe er wordt teruggekoppeld naar de melders. 'Ik leg [melders] uit dat we ook kijken naar de politiecijfers en naar hoeveel meldingen er komen en van wie. Er komen bijvoorbeeld ook wel eens een heleboel meldingen van een persoon,

dus het aantal meldingen alleen zegt ook niet altijd alles. En soms kun je dan de wijkagent vragen om gesprekken te voeren met de melders', aldus de procesregisseur.

VAN GROEPEN NAAR INDIVIDUEN

In hoofdstuk 3 haalden we de Nota Integrale Veiligheid 2017-2020 aan (Gemeente Rheden, 2016a), waarin werd gesproken van een 'verlegging van de focus van de sluitende aanpak, naar de individuele aanpak van problematische jeugd: dit betekent verbeteren van de verbinding tussen onder andere zorg, werk en inkomen, scholen en veiligheid'. Een eerste aanzet daartoe vanuit Pak(je)Kans is het initiatief om in koppels de scholen in de verschillende kernen te bezoeken. 'We zijn begonnen met een rondje scholen. Helaas is dat door Corona niet van de grond gekomen. Dat doe ik samen met de jeugdagent van het betreffende dorp', zo vertelt de jeugdboa. Aanleiding was dat er een tijdje sprake was van overlast bij De Wensvogel in Dieren. 'Toen dachten we: "laten we het eens wat vaker gaan doen", ook als er wel iets speelt, maar we geen meldingen krijgen.' De partners willen dit voornemen snel weer oppakken, maar lopen in de praktijk vaak tegen niet overeenkomende dienstroosters aan. De waarde van deze bezoeken kunnen we daardoor op dit moment nog niet vaststellen.

De procesregisseur ziet meer mogelijkheden om te bewegen naar een individuele aanpak: 'we kunnen dat ook waarmaken. Signalen vanuit school, sport en dergelijke kun je dan ook [beter] meenemen. Met een individuele jeugdaanpak kun je in preventieve zin iets meer doen met het oog op groepen op straat en kun je jongeren met problemen ook [beter] helpen.' Een dergelijke verschuiving zou onder meer kunnen betekenen dat er meer partijen worden betrokken bij Pak(je)Kans, bijvoorbeeld een leerplichtambtenaar. Ook kan het leiden tot een andere manier van kijken naar (groepen) jongeren op straat en naar de plekken waar contact wordt gemaakt. Zo is er bijvoorbeeld gesproken over het bezoeken van scholen en sportverenigingen. We komen hier op terug in paragraaf 5.5.

5.4 INFORMATIE-UITWISSELING

METHODE STRAATCONTACT

Een belangrijke voorwaarde voor goed samenwerken is dat iedereen over de juiste en benodigde informatie kan beschikken. Op papier heeft de gemeente Rheden hiervoor de beschikking over de app van Straatcontact. In de praktijk blijkt echter dat veel kernpartners dit onhandig vinden en is het gebruik van de app al na een tijdje verwaterd. De kernpartners zijn eensgezind over het gemak waarmee de app er weer bij gepakt kan worden. Vrijwel allemaal denken ze dat dit zo weer in te voeren is op het moment dat ze dat nodig achten.

Onderling contact via Whatsapp

Een gezamenlijke Whatsappgroep van gemeente, politie, jongerenwerk en jeugdboa's zorgt dat de kernpartners, buiten de maandelijkse overleggen en de één-op-één contacten, contact met elkaar kunnen onderhouden.

De partners delen informatie over locaties en overlastsituaties.

De partners bevragen elkaar op signalen en informatie.

De partners doen een beroep op elkaar voor ondersteuning en/of overnemen van werkzaamheden.

De partners doen een beroep op elkaar voor het bezoeken van bepaalde locaties.

De procesregisseur leest mee en vraagt soms om een gerichte reactie van een of meerdere partners.

Bron: Interviews met kernpartners Pak(je)Kans (2022)

Een inhoudelijke verklaring voor het feit dat de app nu niet gebruikt wordt, is dat er de laatste tijd geen groepen meer besproken zijn en dat het gebruik van Straatcontact eigenlijk alleen nodig is wanneer er daadwerkelijk groepen worden besproken. 'Het is hier niet echt nodig, we hebben hier geen grote groepen, waar we de individuen niet kennen. In Velp hadden we tien tot vijftien man, vaak in verschillende samenstelling, maar die kenden we vrij snel', aldus een van de jeugdagenten. Zolang er geen groepen worden gedefinieerd waarbij sprake is van onbekende individuen, volstaat volgens de kernparters de groepsapp via Whatsapp, waarin informatie over locaties wordt gedeeld zonder dat daarbij persoonsgegevens hoeven te worden vermeld (zie kader 'Onderling contact via Whatsapp').

Een tweede verklaring is dat de komst van strengere Privacywetgeving veel 'gedoe' met zich meebracht. Een van de BOA's legt uit: 'het idee is heel goed, maar (…) toen de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)[7] kwam opzetten was er veel weerstand bij ons en onze partners, want je moest elke keer iemand toestemming vragen om hem/haar te bespreken. En je moest een omschrijving geven in plaats van een naam noemen, bijvoorbeeld "die jongen met die blauwe ogen". Zeker als je veel jongeren wilt bespreken, is dat een hoop gedoe en daarom is het toen losgelaten.' De jongerenwerker vult aan: bij het doorlopen van stappen als in kaart brengen van de jeugd, in gesprek gaan en de groep ontleden 'helpt het dan ook als je foto's hebt. Maar met de AVG is dat haast niet te doen, dan moet je jongeren gaan melden dat je ze gaat bespreken.'

En tot slot zien we bij sommige partners ook praktische bezwaren. 'Het was omslachtig met inlogcodes. Er moesten steeds weer accounts bijkomen als er nieuwe collega's kwamen. Dat maakte het ook kostbaar', aldus een van de jeugdagenten. Uit de gesprekken wordt niet duidelijk of deze bezwaren een specifiek Rhedense interpretatie zijn -alle gemeenten hebben immers met deze wetgeving te maken- of dat dit overal speelt. Daarvoor hebben de kernpartners volgens eigen zeggen te weinig kennis van de aanpak en ervaringen in andere gemeenten.

Ondanks de bezwaren ziet een deel van de kernpartners wel het voordeel in van de app van Straatcontact en de onderliggende methodiek. Een van de jeugdagenten stelt: 'de methodiek is niet per se nodig', maar wel handig. 'Je kunt wel allemaal op dezelfde manier kijken naar de groepen, maar niet naar de individuele jongeren. Het zijn vaak 3, 4 personen die we allemaal kennen en daaromheen andere jongeren.' Door informatie over een groep bij elkaar te brengen in de app ontstaat, met andere woorden, een beter en volledig beeld. Ook het gebruik van foto's die op verschillende manieren worden verzameld, helpt de professionals bij het inzichtelijk maken van een groep.

Anderen zijn minder enthousiast, waaronder de procesregisseur van de gemeente: 'Ik ken [de Plus Min Mee Methodiek] niet zo goed, heb er wel eens over gelezen. Het plussen of minnen is naar mijn idee niet objectief. Het onderbuikgevoel van de professionals is erg belangrijk, maar als je iemand in een hokje gaat zetten, moet je dat doen op basis van feiten en niet op basis van gevoel.' Een van de jeugdagenten ziet nog een ander nadeel: 'Jongeren zitten soms in meerdere groepen, maar dan moet je kiezen waar iemand bij hoort.'

BORGING EN INFORMATIEDELING

Om met elkaar informatie te kunnen delen, maken de kernpartners gebruik van het Convenant & Privacyreglement (Gemeente Rheden, 2018a). Het is opvallend dat geen van de geïnterviewden precies weet wat dit convenant inhoudt en of het nog actueel is. De uitspraak 'Als het goed is ligt er een convenant' is wat betreft veelzeggend en exemplarisch voor de meeste reacties die we kregen toen we hier in de interviews naar vroegen. Kennelijk is het voor de partijen in de uitvoering voldoende om te weten dat ze informatie mogen delen en

[7] Zie https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/privacy-en-persoonsgegevens/voldoen-aan-de-avg.

ondervinden ze werkenderwijs welke informatie wel en niet gedeeld mag worden en onder welke voorwaarden, bijvoorbeeld op het moment dat ze zelf tegen onduidelijkheden aanlopen.

Het registreren en delen van informatie gebeurt veelal naar eigen inzicht. Zo vertelt de jeugdboa: 'Soms is "niks aangetroffen" wel een registratie waard, meestal ook niet. Wat je precies schrijft is eigen inzicht.' Datzelfde geldt ook voor registraties door de partners. De jongerenwerker heeft op dit punt een bijzondere positie, omdat deze zowel een vertrouwensrelatie met de jongeren heeft als een signalerende rol vanuit Pak(je)Kans. Hij legt uit: 'Ik bepaal zelf wat ik deel en wat ik niet deel. Dat is afhankelijk van de informatie en de positie waarin ik me bevind. Heb ik het nodig om iemand te kunnen helpen? Is het licht, is het zwaar wat ik hoor?' Omdat het delen van specifieke informatie kan leiden tot een interventie, is vertrouwen in de netwerkpartners heel belangrijk: 'Je wilt dan ook graag dat het in overleg gaat, ingrijpen zonder dat het ten koste gaat van je informatiepositie.'

Wanneer er sprake is van ernstige strafbare feiten, wordt de informatie altijd gedeeld met de politie. Soms is dat heel vanzelfsprekend. Een van de BOA's geeft bijvoorbeeld aan dat zij niet bevoegd zijn voor de opiumwet, dus als zij ergens zien dat er drugs gedeald wordt, gaat het direct naar de politie. Een ander voorbeeld, waarbij het wat ingewikkelder lag en wat bovendien niet direct met overlast van jeugd op straat te maken heeft, was toen de jongerenwerker een vermoeden van een zedendelict had. De politie was blij dat die informatie tijdig met hen werd gedeeld, zodat ze konden ingrijpen. Een van de jeugdagenten zegt daarover: 'Je maakt dan zeker afspraken. Ter bescherming van de jongerenwerker in dit geval. We doen wat we kunnen, maar soms kan het niet, is het urgent.' Daarmee geeft hij aan de vertrouwenspositie van de jongerenwerker uiteindelijk maar tot op zekere hoogte gewaarborgd kan worden.

Soms spoort de politie de jongerenwerker ook aan: 'Ik geef de jongerenwerkers wel eens aan dat ze soms wél moeten delen.' 'De Politie doet dat over het algemeen ook, maar deelt minder uit zichzelf en minder in detail, want dat kunnen en mogen ze niet altijd', aldus een van de BOA's. De jongerenwerker stelt: 'Dat is ook logisch, aangezien zij een andere functie hebben en het nodig is om hun beroep goed uit te kunnen voeren'. Niettemin hebben de partners daar soms last van. 'Soms zou het wel handig zijn als we bij een adres komen en zouden weten wat er speelt', aldus een van de BOA's. Het gaat dan vooral om informatie over personen. Informatie over locaties wordt 'eigenlijk altijd' gedeeld.

ALTERNATIEVEN

Gegeven het feit dat de app Straatcontact best kostbaar is en in het dagelijks gebruik soms ook als omslachtig wordt ervaren, vindt de gemeente Rheden het belangrijk om ook eventuele alternatieven in beeld te krijgen. De uitkomst van de gesprekken met alle betrokkenen is eenduidig: die zijn bij hen niet bekend. Een deel van de kernpartners heeft in het verleden ook in andere gemeenten gewerkt en ervaring met een anders vormgegeven jeugdaanpak, maar dat was voor 2018, dus voor de AVG werd ingevoerd. Hun vermoeden is dat het ook daar lastiger is geworden met de komst van deze wet. In hoofdstuk 6 komen we hierop terug, wanneer we naar de ervaringen van andere gemeenten kijken.

5.5 SAMENWERKING

TEVREDENHEID OVER DE SAMENWERKING

De kernpartners zijn tevreden over de samenwerking zoals die nu is georganiseerd onder de noemer Pak(je)Kans. Het beeld dat naar voren komt uit de interviews is dat van een goed sluitend netwerk van bekwame professionals die met dezelfde ideeën en verwachtingen deelnemen aan de samenwerking. Er is sprake van een wij-gevoel, wat komt 'doordat de lijntjes heel kort zijn', zo stelt een van de jeugdagenten en volgens de jongerenwerker is het vanzelfsprekend, want 'we hebben allemaal de overtuiging dat we de jongeren willen helpen.'

De regierol van de gemeente wordt als prettig ervaren. De beleidsondersteuner faciliteert het overleg door de agenda op te stellen en het overzicht van locaties bij te houden en de procesregisseur kijkt vooral naar wat er nodig is en wie er nodig is. Als opdrachtgever van het jongerenwerk en als werkgever van de boa's kan de gemeente tot op zekere hoogte sturen, maar de besluiten worden eigenlijk altijd in gezamenlijkheid genomen. De procesregisseur licht toe: 'Op papier ben ik degene die er een klap op geeft, maar ik probeer het altijd in overleg te doen.' De kernpartners kunnen hier niet altijd gehoor aan geven. De jeugdboa legt uit: 'ook dan is het altijd de vraag of de dienst het toelaat. Er gebeurt vaak wel iets, waardoor het anders loopt dan gepland.'

De jongerenwerker heeft een bredere opdracht dan alleen het ambulante deel waarvoor hij bij Pak(je)Kans zit. Dat zorgt soms voor dilemma's: 'Ik wil graag dat iedereen tevreden is met onze inzet. Dus ik ga daar als het kan wel in mee. In zo'n situatie [refererend aan de vermeende overlast bij het Biljoenbad] kan ik ook zeggen: "het heeft geen prioriteit", maar dat doe ik niet. Ik ga er heen en kijk wat er aan de hand is, maak filmpjes en koppel terug. Dat doe ik dan later op de avond.' De jongerenwerker vraagt af en toe ook een collega om mee de straat op te gaan, zodat zij weten wat er speelt en het over kunnen nemen bij ziekte of verlof.

De waarde van preventie

'Het is belangrijk om tijdig in kaart te brengen wat er speelt. Je wilt niet dat je te laat bent. Dat komt denk ik meer voor dan we met z'n allen weten.'

Bron: Jeugdagent Gemeente Rheden (2022)

Wanneer er geen bijzonderheden zijn, werken de kernpartners niet op basis van vooraf gemaakte afspraken. Wel stemmen ze hun roosters en inzet zo goed mogelijk op elkaar af. Ze informeren bijvoorbeeld geregeld naar elkaars dienst, zodat ze daar rekening mee kunnen houden. Een van de jeugdagenten zegt hierover: 'We maken geen rooster, maar kennen de tijdstippen en proberen het dan tijdens de dienst mee te pakken.' Een situatie dat verschillende partners elkaar onverwacht tegenkwamen op dezelfde locatie heeft zich (mede daardoor) nog niet voorgedaan. 'Maar we hoorden wel eens dat er net al een BOA was geweest.'

Op de vraag of samen optrekken wellicht ook een meerwaarde kan hebben, wordt ontkennend gereageerd. Een van de jeugdagenten legt uit: 'Ik heb in het verleden wel eens met de BOA samen een dienst gedaan. Maar je hebt natuurlijk niet continu jeugdoverlast, dus dan zit je al gauw met andere belangen en dat is dan eerder lastig dan handig.' Met het oog op contact maken met de jeugd en zichtbaar zijn, spreekt de politie soms wel af met de jongerenwerker, zoals een van de jeugdagenten aangeeft: 'Soms hoor ik ook dat er iets georganiseerd wordt door de jongerenwerkers en kun je ook af en toe even aanrijden.'

In het geval in het Pak(je)Kans wordt overeengekomen om extra inzet te plegen op een specifieke locatie, zoals in het geval van het Biljoenbad, wordt in gezamenlijkheid bekeken of er op zoveel mogelijk relevante momenten iemand langs kan gaan, bijvoorbeeld door de avonden te verdelen waarop de partners die week werken. Een van de BOA's vat het mooi samen: 'We zijn redelijk flexibel, maar uiteraard wel gebonden aan tijden.' Daarbij komt dat de BOA's in de avonden en weekenden verplicht zijn om in duo's de straat op te gaan.

Kijkend naar de huidige samenwerking, dient gezegd te worden dat zich binnen de huidige samenstelling nog geen noemenswaardige meningsverschillen hebben voorgedaan, waardoor het bijvoorbeeld nodig was te escaleren naar de managers of op een andere manier extra inspanningen te verrichten om te zorgen dat een vraagstuk adequaat kon worden aangepakt. In het verleden speelde dit bijvoorbeeld wel eens rond het registreren en delen van informatie en moest de gemeente alles uit de kast trekken om ervoor te zorgen dat alle partijen weer op een lijn kwamen (Van Marissing, 2018). Het is de vraag hoe sterk het wij-gevoel is op het moment dat er wel

onenigheid ontstaat of wanneer de partners tegen capaciteitsproblemen aan gaan lopen, waardoor zij kritischer moeten zijn op wat ze wel en niet kunnen doen.

SAMENSTELLING KERNTEAM

Het merendeel van de kernpartners vindt de huidige samenstelling passend. Geen van de partijen geeft er blijk van dat de verkennersrol, zoals die in het verleden bij de straatcoaches was ondergebracht, wordt gemist. Het is niet duidelijk of dit volledig is toe te schrijven aan de onderlinge rolverdeling van de huidige kernpartners en er dus sprake is van de sluitende aanpak, zoals we in beleidsdocumenten tegenkomen (zie Hoofdstuk 3), of dat het (mede) te maken heeft met het feit dat het momenteel rustig op straat is en er weinig inspanning hoeft te worden geleverd met betrekking tot het signaleren en in kaart brengen van groepen.

Toen de straatcoaches werden vervangen door jeugdboa's bestond bij sommige politici de angst dat de specifieke verkennersrol ook zou verdwijnen en dat het contact met de jeugd zou veranderen (Roelofs, 2017). Naar eigen zeggen hebben de BOA's geen moeite ondervonden bij het leggen van contact, ondanks hun bevoegdheden en hun uniform.

Een nieuw gezicht in de wijk

'In Velp heb ik eerst een uur bij een groepje gezeten en daarna gingen ze wel praten. Het uniform was geen issue. Voor mij was het ook heel normaal. Onder het uniform zit gewoon een persoon die het gesprek aanging.'

Bron: Senior BOA Pak(je)Kans (2022)

De verkennersrol is op dit moment vooral belegd bij de jongerenwerker. Hij is primair verantwoordelijk voor het maken van contact en het signaleren van problemen en hulpvragen: 'Ja, wij spreken de jongeren het meest en kennen ze het best. (…) Soms was er ook ruzie en gingen ze uit elkaar in meerdere groepjes. Soms had je wisselende groepjes, soms ook verplaatsende groepjes. Ik ga overal langs, op alle plekken die ik ken, spreek met de jongeren. En als er meldingen binnenkomen van overlast ga ik op onderzoek uit: om wie gaat het, wat is het verhaal, hoe zien ze het zelf, zijn ze zich ervan bewust?' In de huidige situatie waarin er weinig sprake is van overlast, is deze rol goed in te vullen. We kunnen ons echter voorstellen dat er op enig moment weer een groep ontstaat die wat ernstiger gedrag vertoont. Op dat moment zou de dubbele rol van de jongerenwerker in het geding kunnen komen, vanwege zijn positie binnen Pak(je)Kans.

Vrijwel alle geïnterviewden menen dat het goed is om een paar keer per jaar wat bredere vergaderingen te houden, waarbij andere professionals kunnen aansluiten. Incidenteel worden op agenda al wel anderen uitgenodigd, zoals iemand van het Team Wonen en Leefomgeving of een jeugdconsulent.

UITBREIDING VAN HET KERNTEAM

Over een eventuele uitbreiding van het kernteam met bijvoorbeeld een leerplichtambtenaar of een HALT-medewerker zijn de meningen verdeeld. Sommigen menen dat Pak(je)Kans vooral gericht is op groepen en locaties en dat genoemde professionals zich vooral op individuen richten en het dus niet van meerwaarde is als zij structureel deelnemen aan het overleg en bijvoorbeeld ook toegang hebben tot de groepsapp. Ook de historie speelt daarbij mee. Enkele professionals verwijzen bijvoorbeeld naar de aanpak in Doesburg, waar het al jaren wel zo is dat de leerplicht met enig regelmaat aanschuift.

Anderen zien juist wel een meerwaarde, met name als het gaat om de leerplichtambtenaar. Voor Bureau HALT volstaat onregelmatig contact. Dat gaat bovendien niet zozeer over jongeren die deel uitmaken van groepen,

maar over algemene onderwerpen. Een voorbeeld is de jaarlijkse vuurwerkvoorlichting. Ook 'opfrissen is altijd goed', zo stelt de jeugdboa. 'Welke stappen zet je voor een verwijzing? HALT komt wel weer meer in beeld misschien, want de feestjes en kermissen komen weer wat terug. De Dierense kermis bijvoorbeeld.' Een van de jeugdagenten meent dat het misschien goed is om eerst eens te verkennen of het nut en de noodzaak er zijn: 'Ik weet niet zo goed wat de meerwaarde is van HALT, maar het is altijd goed om de koppen bij elkaar te steken. En je kunt ook tot de conclusie komen dat het geen meerwaarde heeft.'

Aanwezigheid van de leerplichtambtenaar is iets meer gewenst: 'Ik denk wel dat het handig is als er een leerplichtambtenaar of iets dergelijks bij zit. Zo iemand hoort er eigenlijk wel bij te zitten. (…) Weten wat er speelt, weten welke generaties er (kunnen) oppoppen. En andersom: wij monitoren op straat, we hebben mensen soms ook in beeld. En dat kan voor de leerplichtambtenaar ook weer extra inzicht geven', aldus een van de jeugdagenten. Een andere jeugdagent merkt op dat de leerplichtambtenaar in eerste instantie vaak contact hebben met de wijkagenten, omdat de gegevens van de jeugdagenten niet op de website van de politie vermeld staan. Ook een collega die in een andere kern werkt, vindt deze korte lijnen belangrijk en pleit daarmee voor toetreding van de leerplichtambtenaar tot het overleg: 'Dan kun je meteen bepalen wie er iets kan doen. Anders moet het eerst weer via via. (…) Ik mis de leerplichtambtenaar heel erg. In Rheden zitten jongeren met problemen thuis met de rolluiken dicht, dan zie je ze juist niet, daar waar ze in andere kernen misschien juist meer op straat gaan hangen als het niet goed gaat. Ik zou het daarom goed vinden als de leerplichtambtenaar bijvoorbeeld eens in de drie maanden zou kunnen aansluiten.'

De betekenis van Pak(je)Kans voor de leerplichtambtenaar

'Ik heb bijvoorbeeld een jongere die het heeft over een groepje van 7 of 8 jongeren waar hij mee hangt. Alleen ik heb geen idee waar die rondhangen en of anderen hem ook wel eens zien.'

Bron: Leerplichtambtenaar Rheden (2022)

De HALT-medewerker, die in de hele gemeente Rheden werkzaam is, ziet zelf wel een toegevoegde waarde van meer contact met het kernteam. 'Ik denk dat het goed is om trends te weten, informatie over bepaalde scholen te hebben. Daar kunnen we echt op inspelen. Dat mis ik soms wel en dan zie ik eigenlijk alleen jongeren in een HALT-straf. Het zou juist mooi zijn om een stap daarvoor erbij te kunnen zijn. (…) Wij hebben ook groepsaanpakken van jongeren die nog niet bij ons zijn aangemeld, maar wel de verkeerde kant op dreigen te gaan. Je kunt dan denken aan gesprekken met ouders, een bewustwordingsgesprek over het eigen gedrag.'

De HALT-medewerker kent een aantal kernpartners van Pak(je)Kans wel van naam en heeft daar af en toe ook een-op-een contact mee, maar zou graag aansluiten bij het jeugdoverleg. Ze zou het prettig vinden iets meer te weten over de sociale omgeving van de jongeren die bij HALT worden aangemeld: wie zien de jongeren op straat? Op die manier kunnen ze gerichter interventies inzetten. Pak(je)Kans is bij uitstek de plek om inzicht te krijgen in welke jongeren elkaar zien, op welke plek en op welke manier. Een structurele deelname is niet nodig, aansluiten op agenda is voldoende: 'Vooral doen wat moet, niet overmatig aansluiten.'

De leerplichtambtenaar richt zich op kinderen tot 18 jaar en wordt ingeschakeld wanneer er sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim. Opvallend is dat in Rheden en Dieren niet alleen de scholen, maar ook de ouders zelf vaak contact zoeken. Ook voor haar is Pak(je)Kans een goede plek om informatie te toetsen of een casus te delen. 'Ik weet sommige dingen bijvoorbeeld soms nog eerder dan de politie. Ik hoor wel veel, maar ik kan het niet altijd kwijt. Ik weet niet wie er verantwoordelijk is om even te overleggen, bijvoorbeeld als er een jongere vaak op straat loopt met drank op.'

Anders dan de HALT-medewerker kent de leerplichtambtenaar nog niet alle kernpartners. ‘Ik ken de scholen wel, maar de partners van de jeugdaanpak niet. (…) Wat ik mis is dat ze ons in Rheden ook als partij zien. Want we kunnen wel degelijk van toegevoegde waarde zijn. Als je bijvoorbeeld geen hulp in een gezin krijgt, kun je op basis van verzuim nog kijken of je iets kunt doen en kun je soms alsnog binnenkomen in dat gezin. En ik kan ook jeugdreclassering opleggen. Het is dus niet alleen zenden, vanuit mij, maar ook iets bieden.’ Dat is belangrijk, want ´als een situatie waarbij je elkaar nodig hebt zich aandient, is het goed als je elkaar al kent. Ook als een jongere bij hen niet bekend is. Soms hoor je bijvoorbeeld van de politie dat een jongere geen overlast geeft op straat. Dat is dan ook informatie waar ik iets aan heb.´

FORMATIE: ZIJN WE MET GENOEG?

Uit de interviews komt naar voren dat de huidige formatie (1 jeugdboa vergezeld van een collega, 3 jeugdagenten en 1 ambulant jongerenwerker) redelijk aansluit op de situatie op straat. Wel wordt duidelijk dat de inzet kwetsbaar is. De jeugdboa heeft een taakaccent en kan dus tijdens een dienst ook op andere prioriteiten stuiten. Bovendien is deze in de avonden en de weekenden afhankelijk van de beschikbaarheid van een collega, omdat de leiding hen verplicht op die momenten in duo’s te opereren. De jongerenwerker is maar alleen en moet zijn inzet daardoor constant prioriteren. In het geval van het gezamenlijk oppakken van een situatie als die bij het Biljoenbad (zie 5.3), betekent dit dat er geschoven moet worden met de planning en kan het verzoek om deze locatie op bepaalde dagen en tijden aan te doen ten koste gaan van andere geplande inspanningen. De jeugdagenten, tot slot, worden vaak ook voor andere zaken ingezet, zoals noodhulp.

Taakaccent jeugd

‘Het taakaccent jeugd houdt in: we draaien op donderdag, vrijdag, zaterdag avonddiensten. Ik werk zelf niet elke week. Je draait het normale werk, maar je bent het aanspreekpunt voor jeugd. En ook het bijwonen van overleggen over jeugd hoort daarbij.’

Bron: Jeugdboa Pak(je)Kans (2022)

Gevraagd naar een situatie waarin er opeens weer meer groepen ontstaan en er meer inzet van de kernpartners wordt gevraagd, reageren de meesten redelijk nuchter: ‘mocht er een groep ontstaan, dan zullen we het snel genoeg bespreken’, aldus de jeudboa. De procesregisseur is het hier mee eens: ‘als het in de toekomst echt spannend wordt, kunnen we bijvoorbeeld vaker bij elkaar komen, maar dat is nu niet aan de orde. Er wordt snel gereageerd op berichten in de app.’ En een van de jeugdagenten reageert ronduit nuchter: ‘Wij zijn altijd met meer.’ Hij legt uit: ‘Of het nu 3 of 10 groepen zijn, dat zou niet moeten uitmaken. Het in kaart brengen zelf is niet heel veel meer werk. Het gaat vooral om de aanpak, die vraagt in zo’n geval extra inzet.’

Van een uitbreiding van de formatie is op dit moment geen sprake: ‘meer jeugdboa’s is hier ook geen oplossing, want je hebt ook hele rustige avonden. Als je hier fulltime twee jeugdboa’s neer zou zetten, zouden ze niks te doen hebben’, aldus de jeugdboa. De jongerenwerker is het daarmee eens: ‘onze opdracht is fors, -we zijn er ook voor de sociale basis-, maar een extra jeugdboa maakt voor mij denk ik geen verschil. Het gaat mij erom dat het contact goed is en dat ik afspraken met hem of haar kan maken.’ Voor zijn eigen inzet betekent een toename van groepen die aandacht vragen om nog scherper keuzes maken. Bij de politie is de wens er wel om iets meer tijd voor de jeugd te hebben: ‘als ik naar mezelf kijk, zou ik wel iets meer uren willen krijgen. Nu loopt het, is het redelijk rustig, maar je hebt niet heel veel tijd om een hele avond alleen maar lopend alle dingen af te gaan. (…) Ik zou meer contact fijn vinden om een betere informatiepositie te hebben,’ aldus een van de jeugdagenten.

ANTICIPEREN OP VERANDERING

De dynamiek rond (groepen) jongeren in de openbare ruimte is groot. Partijen vinden het dan ook moeilijk om te voorspellen hoe de situatie in de verschillende kernen zich ontwikkelt en proberen daarom vooral zo goed mogelijk in de gaten te houden hoe kinderen en jongeren zich ontwikkelen, waar zij zich mee bezig houden en welke hulp of ondersteuning zij eventueel nodig hebben. De procesregisseur legt uit waarom er niet of nauwelijks naar demografie wordt gekeken: 'We kijken niet echt naar leeftijdsopbouw, grootte van scholen en dergelijke. De kinderen komen namelijk ook vaak uit andere kernen. Als een ketenpartner iets signaleert, is dat voldoende. En je hoeft ook niet gelijk in actie te komen, je kunt eerst rustig kijken met wie je te maken hebt.' Om diezelfde reden worden de maandelijkse overzichten ook niet gebruikt om conclusies aan te verbinden voor de toekomst.

5.6 DE WAARDE VAN HET MAANDELIJKSE JEUGDOVERLEG

NIET VERGADEREN OM HET VERGADEREN

Het overleg zoals we dat nu (weer) kennen is eigenlijk pas net weer opgestart. Tot voor kort werd er vanwege de Coronamaatregelen online vergaderd. Sommige kernpartners zijn pas zo relatief kort bij Pak(je)Kans, dat ze de oude situatie nog niet eens hebben meegemaakt. Het fysiek vergaderen heeft voor sommigen een duidelijk voordeel ten opzichte van online bij elkaar komen, zoals een van de jeugdagenten uitlegt.

> **Overleggen in Coronatijd**
>
> 'Voorheen hadden we echt een fysiek contactmoment, konden we dingen goed bespreken. Het is wat verwaterd door de Corona, minder casussen, elkaar fysiek niet zien. Nog niet gekomen tot elkaar weer zien, ook door uitval, vakantieroosters e.d.' De fysieke contactmomenten worden gemist: 'Je hebt een betere interactie, durft tegen elkaar in te gaan, kunt je mening beter onder woorden brengen. Soms ook: "ik heb toch nog 1 dingetje". En dat komt ook wel door de gezelligheid.'
>
> Bron: Jeugdagent Pak(je)Kans (2022)

Mede als gevolg van de Coronaperiode, waarin improvisaties, onzekerheden en beperkingen domineerden, hebben de kernpartners nog geen routines en vanzelfsprekendheden met elkaar ontwikkeld. De kernpartners zijn met elkaar nog zoekende naar een goede frequentie en naar afspraken met betrekking tot het bijwonen van het overleg, zo blijkt uit de interviews. Ze staan allemaal onder tijdsdruk en zitten niet te wachten op "vergaderen om het vergaderen". In principe is er voor het overleg 1,5 uur gereserveerd, maar in de praktijk wordt altijd gekeken of dat nodig is. 'Soms duurt het ruim een uur, soms ben je na een half uur uitgepraat', aldus de jeugdboa.

De noodzaak om bij elkaar te komen wordt voorafgaand aan elk gepland overleg afgewogen. De jeugdboa geeft aan: 'We bespreken vaak wel voorafgaand aan het overleg of iedereen iets heeft en of iedereen er is. En als we allemaal niks hebben, gaan we ook niet bij elkaar komen.' Ook een van de jeugdagenten kijkt er op die manier naar: 'Soms kun je je eigen tijd beter besteden door goede dingen te doen in plaats van te reizen naar een overleg waar je eigenlijk niks voor hebt. Daarom is het goed dat je vooraf de vraag stelt wat er te bespreken is.'

Een absolute voorwaarde is dat elk van de partijen vertegenwoordigd is. Met name de politie is er niet altijd bij, onder meer vanwege dienstroosters die niet overeen komen. Hierdoor lukt het niet altijd om iemand af te vaardigen. De jeugdboa: 'Als de jeugdagenten er alle drie niet zijn, valt er weinig te overleggen. Bijvoorbeeld afspraken over wat je meeneemt in je ronde. Of de jongerenwerker en de jeugdagent die aangeven dat ze namen willen hebben van een opkomende groep.' Ook de jongerenwerker, die begrip toont voor de situatie, vindt het jammer

dat de politie niet vaker en in een grotere bezetting aanwezig is, ondanks de eerder genoemde korte lijntjes en de goed functionerende een-op-een-contacten.

Tegelijkertijd komt uit de gesprekken ook naar voren dat het wij-gevoel met name ontstaat doordat de kernpartners zich samen over een vraagstuk kunnen buigen, oplossingen kunnen bedenken en uitvoeren. De procesregisseur stelt: 'Het is afwisselend. Soms voelt het als een verplichting, omdat het rustig is. Maar op de momenten dat het spannend wordt, doet iedereen goed mee, is iedereen enthousiast. Het zijn doeners, dus je moet niet teveel praten.'

TOEGEKENDE WAARDE DOOR DEELNEMERS

Alle geïnterviewden zien de waarde van het overleg. Ze zijn tevreden met de inzet van de procesregisseur die strak voorzit en de afspraken bewaakt. Ondersteuning van een beleidsadviseur, die onder meer het overzicht van te bespreken locaties en de agenda verzorgt is belangrijk, omdat de procesregisseur slechts een deeltijdcontract heeft. De kernpartners zien het overleg dan ook niet als een verplichting, maar als de best passende manier om samen te komen, informatie te delen en afspraken te maken. Ze betreuren het dat het niet altijd lukt om aanwezig te zijn, bijvoorbeeld vanwege nachtdiensten.

De meerwaarde blijkt vooral uit "wapenfeiten": situaties die gezamenlijk zijn opgepakt en opgelost. Een goed voorbeeld is de aanpak van de overlast bij het Guus Dijkhuizenplantsoen. Een van de jeugdagenten stelt: 'daar hebben we met de gemeente en de jongerenwerker gesprekken met buurtbewoners kunnen organiseren. En gelukkig waren er ook wat jongeren met wie we toen konden spreken en hebben we samen een oplossing gezocht. En toen zijn er borden ontwikkeld. (…) Zonder deze samenwerking was je allemaal individuen en was je nooit tot deze oplossing gekomen.'

Figuur 5.1: Regels bij het Guus Dijkhuizenplantsoen



Foto: Incluzio (2022)

Het aantal meldingen vormt ook een graadmeter: 'je voelt het', aldus de procesregisseur, 'maar je merkt het ook aan de meldingen. De laatste keer in Velp zag je de meldingen teruglopen en kreeg je van bewoners terug dat er geen overlast meer was.'

5.7 EIGEN BETROKKENHEID

Gelet op hun functies en opdrachten is het niet meer dan vanzelfsprekend dat Pak(je)Kans een vertegenwoordiging kent van gemeente, BOA's, politieagenten en jongerenwerkers. Zoals we in het voorgaande stelden, komt

dit ook tot uiting in het feit dat zij allen het belang van Pak(je)Kans benoemen, zowel wat betreft de overlegstructuur waar zij allen deel van uitmaken als wat betreft het samen werken aan het terugdringen van jeugdoverlast volgens gedeelde opvattingen en gezamenlijk ingezette methodieken.

Ook het feit dat zij allen een deeltijdfunctie hebben of een deeltaak hebben als het gaat om jeugdoverlast, komt terug in de gesprekken. De jongerenwerker spreekt van 'een forse opdracht als het gaat om de sociale basis' en ook de jeugdboa relativeert de mogelijkheden: 'Ik ben niet fulltime jeugdboa, dat heb ik in andere steden gedaan. Hier hoeft dat niet, maar ik denk zover als het in mijn huidige functie kan en in hoeverre het jeugd betreft, voel ik me betrokken.' Een van de jeugdagenten voelt zich extra betrokken, vanwege een achtergrond in de jeugdzorg. De procesregisseur ziet vooral betrokkenheid 'als het nodig is'.

5.8 TAAL EN TOON

Een kenmerk van de jeugdaanpak die onvoldoende is vastgelegd in de beleidsdocumenten, betreft de taal en toon, zowel richting de jeugd als richting verontruste burgers. Uit de interviews komt naar voren dat de kernpartners zich op dit punt slechts ten dele verantwoordelijk voelen, omdat ze hierin vooral een rol voor de gemeente zien weggelegd.

CONTACT MET BEWONERS

Ze geven aan dat de verwachtingen van bewoners niet altijd kloppen: 'Mensen denken al snel dat we het wel mee kunnen nemen in onze ronde, maar dat is lang niet altijd mogelijk of wenselijk (…) ze verwachten dat we vaak komen als ze iets melden. En ze willen mijn telefoonnummer hebben. Dat is niet handig, want dan gaan ze mijn dienst invullen.', aldus de jeugdboa. De oplossing laat zich raden: in gesprek gaan en blijven. 'We moeten 'vaak genoeg zeggen wat ons werk inhoudt. We tonen wel begrip, nemen het altijd serieus, en gaan proberen feiten te leveren.' Een van de jeugdagenten legt uit dat het heel belangrijk is om uit te leggen wat overlast is en hoe de gemeente en kernpartners van Pak(je)Kans daarmee omgaan: 'Bij veel mensen is het al overlast als ergens een groepje jongeren staat. Als je er langs moet, is dat vervelend, maar wij kunnen er niets mee. Dat probeer je ook uit te leggen aan bewoners. Als de gemeente echt iets wil met de ervaren overlast, kunnen ze bijvoorbeeld een bordje ophangen, zoals in Velp' (zie figuur 5.1). De jongerenwerker houdt zich veel bezig met het contact met bewoners die melding maken van overlast. Hij zoekt hen op, legt uit hoe de procedures zijn rond meldingen en houdt het contact, ook als de overlastsituatie is opgelost. Hierbij speelt ook mee dat Incluzio de opdracht heeft om het aantal meldingen omlaag te brengen.

DE BOODSCHAP RICHTING DE JEUGD

Van een gezamenlijke taal en toon richting de jeugd zelf is eveneens geen sprake. Dat komt volgens de procesregisseur omdat ieder van de kernpartners een andere rol vervult: 'de jongerenwerker lost het op met praten, de politie is meer degene die gaat handhaven, degene die "boos" wordt', maar meer algemeen geldt wel: 'jongeren zijn nu niet zichtbaar. We praten nu soms over jongeren alsof ze niet gewenst zijn.' Zijn conclusie wordt gestaafd door het feit dat er amper iets te vinden is in gemeentelijke publicaties over jeugd op straat.

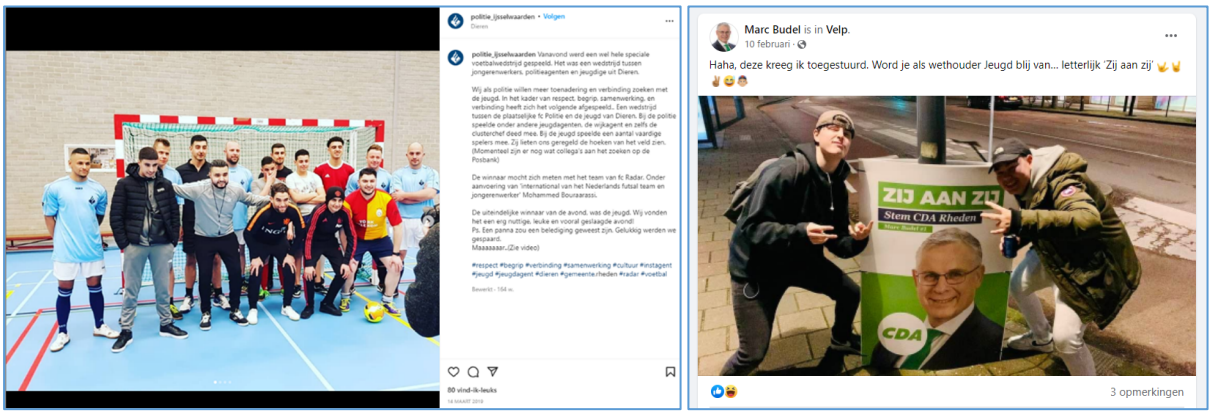
Wie heel goed zoekt, vindt op de website van Themanieuws een korte tekst over jeugdoverlast in Rheden. Daar lezen we: 'iedereen mag op straat staan in groepen, zolang ze geen overlast veroorzaken'. Deze tekst is verder nergens terug te vinden. Niet in beleidsdocumenten over jeugd en veiligheid, niet op de website van de gemeente zelf en niet bij partners zoals Incluzio. Net als richting bewoners, hebben de kernpartners dus ook richting de jeugd een belangrijke taak in het goed uitleggen wanneer ze ergens niet gewenst zijn of wanneer hun gedrag niet aanvaardbaar is, waarbij het niet alleen gaat om wat er wettelijk toegestaan is, maar ook om wat de invloed van hun aanwezigheid is op de omgeving. En daarnaast zijn de professionals er natuurlijk om te luisteren naar vragen en zorgen van de jeugd en hen desgewenst door te verwijzen naar activiteiten, hulp of ondersteuning.

POSITIEVE BERICHTGEVING

In een eerdere evaluatie concludeerden we dat positieve berichtgeving over jeugd belangrijk is en stelden we: 'Richting de jeugd zelf adviseren we om hen meer in positieve zin te betrekken bij wat er speelt in hun omgeving. Om overlast tegen te gaan is het van belang dat zij niet alleen als overlastgevend worden gezien, maar dat bewoners en ondernemers ook de talenten van jongeren waarderen en aanspreken' (Van Marissing & De Meere, 2013, p.7). En verderop in dat rapport: 'De jeugd op straat wordt door veel bewoners en ondernemers als louter overlastgevend beschouwd. Slechts een enkeling ziet hen ook als probleemeigenaar en probeert hen te betrekken bij activiteiten of samen met hen naar een oplossing te zoeken'. We vroegen de kernpartners daarom in hoeverre dat op dit moment gebeurt of zij dat belangrijk vinden.

Uit de gesprekken blijkt dat er af en toe voor positieve berichtgeving wordt gezorgd, zoals toen de jongerenwerkers en de politie een voetbaltoernooi organiseerden voor en met de jeugd. Dit soort activiteiten is volgens de jongerenwerker heel belangrijk: 'je kunt dan contact met de jeugd opbouwen, zonder dat je naar buiten toe het beeld geeft dat je "er gewoon erbij staat", zoals dat vaak gezegd werd en wordt over straatcoaches en jongerenwerkers.'

Figuur 5.2: Instagramposts Politie IJsselwaarden (Maart 2019) en wethouder Marc Budel (Februari 2022)



In Velp noemden de jongeren het bezoek van wethouder Budel. Ze zijn zelfs met een verkiezingsposter op de foto gegaan (zie figuur 5.2). De wethouder is geboren en getogen in Velp en de jongeren waarderen het dat hij een tijdje terug als portefeuillehouder bij de jongeren langs is geweest om te vertellen over het jeugdbeleid en te luisteren naar hun wensen en ideeën.

De kernpartners zien concrete kansen die onbenut blijven. 'De gemeente doet wel leuke dingen voor de jeugd, maar het is niet heel groot aangegeven. Hier in Rheden is op woensdagmiddag best wel wat te doen. Alleen daar wordt weinig aandacht aan besteed. Dat zou ook in het rondje scholen kunnen worden meegenomen', aldus de jeugdagent. Een andere manier om meer bekendheid en begrip te krijgen, is het betrekken van de raadsleden en wethouders door hen uit te nodigen een keer mee op pad te gaan tijdens een dienst. 'Dat heb ik wel eens in een andere gemeente gedaan, dat werkte heel goed. Net voor Corona had ik al contact opgenomen met de gemeente om samen met de wethouder te gaan fietsen. Hier stond hij voor open. Echter gooide Corona toen roet in het eten', aldus de jongerenwerker.

5.9 WENSEN VOOR DE TOEKOMST

VERWIJSPLEKKEN

Een belangrijke wens die door veel kernpartners wordt geuit, is het bieden van voldoende geschikte verwijsplekken. Dat zijn specifiek voor jongeren bestemde plekken waar ze op gewezen kunnen worden als ze elders voor hinder of overlast zorgen. Het kan zowel gaan om inpandige voorzieningen als voorzieningen in de openbare ruimte. Die zijn nodig, want, zo stelt de jongerenwerker: 'je kunt jongeren niet wegsturen zonder dat ze ergens heen kunnen.' Hiernaar gevraagd, vertelt een van de BOA's: 'Ik ben jaloers als ik kijk naar hoe het in Doesburg gaat bij 0313. Er is een skatebaan en een basketbalveld en het is een echte ontmoetingsplaats voor jeugd van elke leeftijd.' De procesregisseur sluit zich hierbij aan: 'De jeugd heeft niet veel activiteiten. Ze missen een eigen plek. (…) Ik denk dat het een goed idee is al er per dorp een eigen soos zou zijn, waar de jeugd kan gamen en kan chillen.'

In Rheden is het iets ingewikkelder om iets dergelijks te faciliteren, omdat de gemeente uit meerdere kernen bestaat. Er zijn twee buurthuizen waar jongeren bij een wekelijkse inloop terecht kunnen: De Oase in Dieren en De Poort in Velp (zie Bijlage 3 voor een korte impressie). In De Oase is een wekelijke inloop op vrijdagavond en in De Poort is dat op maandagavond. Hier koken jongeren soms ook samen. Op vrijdagavond kunnen jongeren hier terecht bij de jongerensoos. In Rheden is op dit moment geen voorziening waar vanuit het jongerenwerk activiteiten voor jongeren worden georganiseerd. De ruimte in Dieren heeft een ander karakter dan een aantal jaren terug, zo legt de jongerenwerker uit: 'we moeten nu kale ruimtes huren. Jongeren noemen dit "een wachtkamer van het ziekenhuis". We mogen daar geen banken plaatsen, niet inrichten.' De ruimte heet nu "vergaderzaal 5".'

In de openbare ruimte staan verschillende Jongerenontmoetingsplekken (JOP). Zo is er aan de rand van het bedrijventerrein in Spankeren een overdekte hangplek met bankjes en een prullenbak. Sinds kort is in dezelfde zone ook een Calisthenics park en een voetbalveld te vinden. In het centrum van Dieren kunnen jongeren terecht in de JOP op het parkeerterrein achter de sporthal. Ze noemen deze zelf 'het afdakje' en veel meer is het ook niet. Een eerdere JOP in De Steeg die met veel bombarie werd aangekondigd, lijkt alweer uit de gratie te zijn geraakt (Rheden.nieuws.nl, 2019).

Verschillende professionals vinden dat er nog (te) weinig van dit soort toegewezen plekken voor de jeugd zijn. Vanwege het eerder genoemde argument dat het lastig is om jeugd ergens weg te sturen als je hen niets te bieden hebt, maar ook vanwege het feit dat ze op deze plekken gemakkelijk contact kunnen maken met de jeugd. 'Je hebt zicht op de jeugd, kunt ze leren kennen, te weten komen wat er speelt. Als je niks te bieden hebt, zoeken ze het elders', aldus een van de BOA's. Verschillende kernpartners merken op dat de balans tussen 'straffen en belonen' verstoord lijkt. Je kunt bijvoorbeeld ergens een JOP neerzetten en de jongeren beloven dat je daar op termijn Wi-Fi kunt aanbieden als ze er netjes mee omgaan. De eigen verantwoordelijkheid belonen, zogezegd. Het is opvallend dat vrijwel alle geïnterviewden wel verwijzen naar voorzieningen (containers, "kjoeps") die al geruime tijd op de gemeentewerf staan omdat er geen geschikte plek kan worden gevonden. Zelf hebben ze wel een idee: in de buurt van het Biljoenbad in Velp of aan de IJsselsingel in Rheden, in een zone waar o.a. een pumptrack en een zwembad zijn gelegen.

5.10 CONCLUSIE

Samenvattend kunnen we concluderen dat de huidige manier van werken, de huidige samenstelling en de huidige formatie voldoende tot goed aansluiten op dat wat er nodig is. Wel zijn er bij enkele professionals wensen als het gaat om het betrekken van andere professionals en zouden sommigen graag nog iets meer aan preventie willen doen en iets meer naar individuele jongeren willen kijken.

De situatie op straat wordt in het algemeen omschreven als rustig. Dat betekent echter niet automatisch dat het bestaansrecht van Pak(je)Kans ter discussie staat. Sterker nog: het biedt kansen voor meer preventief werken, zoals dat ook in het Integraal Veiligheidsplan (gemeente Rheden 2020b) wordt beoogd. De partners zijn zich hiervan bewust en bewegen mee met wat zich aandient en zien deels ook de mogelijkheden om contact te maken en te signaleren. Tegelijkertijd lijken de kansen nog onvoldoende op waarde te worden geschat, aangezien er nadrukkelijk wordt vastgehouden aan het bespreken van groepen en locaties als basis voor het samenkomen.

Het is opvallend dat er geen ‘draaiboek’ klaarligt voor het geval de overlast onverhoopt toeneemt en er meer inzet van alle partners wordt gevraagd en dat vooral wordt vertrouwd op het eigen kunnen en ervaringen uit het verleden. Sommigen lopen nu al tegen de grenzen van hun capaciteit aan. Daarnaast valt op dat de informatie die verzameld wordt, nog erg gefragmenteerd is en niet gebruikt wordt om trends te signaleren en voorspellingen te doen.

Tot slot zien we kansen onbenut als het gaat om het uitdragen van de taal en toon en het verbeteren van de relatie met burgers. Sporadisch verschijnen er wel berichten op social media of in de krant, maar er is nog geen strategisch beleid, waarbij gericht wordt gecommuniceerd richting bewoners en meer aandacht wordt gevestigd op de positieve voorbeelden, terwijl die er wel degelijk zijn. Samen met het breder uitdragen van de boodschap dat de jeugd erbij hoort en op straat mag zijn, kan dit bewoners helpen om zelf (op een betere manier) in contact te treden met jongeren als zij overlast (menen te) ervaren. In sommige situaties zou dit ertoe kunnen leiden dat de inzet van professionals dan niet (meer) nodig is, waardoor zij hun tijd aan andere zaken kunnen besteden.

6. HOE DOEN ZE DAT IN ANDERE GEMEENTEN?

6.1 INLEIDING

Zoals we eerder schetsten, gaat de aanpak van jeugdoverlast in de gemeente Rheden terug tot 2009, toen deze in reactie op hevige overlast in Dieren ontstond. Deze werkwijze heeft zich in de loop der jaren doorontwikkeld tot de aanpak zoals we die nu kennen. De directbetrokkenen zijn grotendeels tevreden met de manier waarop zij samenwerken en jeugdoverlast weten terug te dringen, dan wel te voorkomen. Dit is ook te onderbouwen met casuïstiek en in mindere mate met statistiek.

Een gevaar dat volgens Snowden & Boone (2007) in zulke situaties op de loer kan liggen, is dat er teveel op de automatische piloot wordt vertrouwd. Vertaald naar de jeugdaanpak in Rheden bestaat het risico dat de kernpartners teveel voortborduren op datgene wat ze al kennen en daardoor te weinig oog hebben voor relevante ontwikkelingen, waarop geanticipeerd, dan wel gereageerd moet worden. Ook een van de jeugdagenten in Rheden waarschuwt hiervoor en ziet in de wisseling van personen ook een positieve kant: 'het is ook wel goed als er af en toe vernieuwing komt, je moet namelijk niet te makkelijk gaan denken.'

Het gevaar van 'de automatische piloot'

"leaders are susceptible to entrained thinking, a conditioned response that occurs when people are blinded to new ways of thinking by the perspectives they acquired through past experience, training, and success. (…) When things appear to be going smoothly, leaders often become complacent. If the context changes at that point, a leader is likely to miss what is happening and react too late."

Bron: Snowden & Boone (2007)

Met het oog op het risico van te makkelijk gaan denken, vinden we het belangrijk dat we de specifieke aanpak van de gemeente Rheden kunnen vergelijken met die van andere gemeenten. We sluiten daarmee aan bij een door de gemeente zelf geuite wens, namelijk in het Integraal Veiligheidsplan 2021-2022: De doelgroepen, waaronder overlastgevende jeugd, 'vragen een eigen aanpak. Omdat dit dossiers zijn die al langere tijd onze aandacht vragen, is de komende jaren het doel om ook vooral eens te kijken bij andere gemeenten, wat echt werkt. Wat zijn daar succesfactoren en belangrijke lessen uit de aanpak van afgelopen jaren. Concrete afspraken en innovatieve maatregelen, zowel aan "de voorkant" bij de zorg, als aan de "achterkant" zou deze tot verbetering moeten leiden. In de uitvoeringsplannen wordt hier concreet uitwerking aan gegeven. (Gemeente Rheden, 2020b, p.3).

We spraken daarom met vertegenwoordigers van een aantal gemeenten in de regio en elders in het land, te weten Doesburg Doetinchem, Veenendaal, Zaanstad en Zevenaar. De keuze van deze gemeenten kwam voort uit de interviews met directbetrokkenen en is vooraf besproken met de opdrachtgever. Zie Bijlage 2 voor een toelichting.

6.2 SAMENSTELLING KERNTEAM EN OVERLEGSTRUCTUREN

SAMENSTELLING EN ROLLEN KERNTEAM JEUGDAANPAK

De samenstelling van het kernteam dat zich bezighoudt met de jeugdaanpak, komt grotendeels overeen met hoe het in Rheden is vormgegeven. In de basis gaat het om een samenwerking tussen gemeente, politie, handhaving en jongerenwerk, met uitzondering van Zevenaar, waar (nog) geen jeudgboa of boa met taakaccent jeugd is. De omvang van het team verschilt wel. In de grotere gemeenten Zaanstad en Veenendaal zijn bijvoorbeeld meer jongerenwerkers en jeugdboa's in dienst.

De verschillende rollen binnen de jeugdaanpak zijn niet overal hetzelfde belegd. Zowel in Veenendaal als Zaanstad zien we bijvoorbeeld dat de verkennersrol, zoals die in Rheden tot een aantal jaren geleden door de straatcoaches werd ingevuld, grotendeels bij de jeugdboa's is ondergebracht. 'Het is prettig dat de jeugdboa is verweven met de methodiek van jeugdboa.nl en de volledige focus op de jeugd heeft', aldus de adviseur jeugd en veiligheid. Ook in Zaanstad worden jeugdboa's ingezet en ook daar is die focus hard nodig, want 'de jongerenwerkers hebben in sommige gebieden bijna een dagtaak aan de meldingen', aldus de regisseur aanpak overlastgevende jeugdgroepen.

Gelet op de schaalgrootte en de aard en omvang van de problematiek is het logisch dat er in genoemde gemeenten een grotere formatie is en meer inzet wordt gepleegd dan in Rheden. Mede daardoor kunnen de jeugdboa's daar ook meer de verkennersrol op zich nemen, die in Rheden toch vooral bij de jongerenwerker is belegd. Maar ook in een kleinere gemeente als Zevenaar is dat het geval. Daar werken de jongerenwerkers vooral accommodatiegericht en zijn het de BOA's die het contact met de jeugd op straat (moeten) maken.

FREQUENTIE VAN SAMENKOMEN

De gemeenten in de regio, Doetinchem en Zevenaar, hebben net als de gemeente Rheden een periodiek overleg waarin de belangrijkste partijen rondom jeugd kennis en ervaringen uitwisselen, locaties bespreken en eventueel interventies vaststellen. Er zijn wel wat accentverschillen. Zo verschilt de frequentie van samenkomen. In Veenendaal en Zevenaar komen de kernpartners bijvoorbeeld elke twee weken bij elkaar, in Doetinchem is dat op dit moment eens in de maand.

Anders dan in Rheden ziet men in sommige gemeenten het proces als leidend. In Doetinchem gaat het overleg altijd door, 'dus ook als sommigen er niet bij kunnen zijn komen we bij elkaar. En we gaan ook gewoon door in de zomervakantie', aldus de coördinator van het jeugdinterventieteam.

In de grotere gemeenten als Doetinchem, Veenendaal en Zaanstad werkt men met deelgebieden, zoals dat in Rheden een aantal jaren terug ook nog gebeurde, toen er voor elk van de drie hoofdkernen een apart overleg was. In Doesburg en Zevenaar is dat niet nodig.

DE JEUGD CENTRAAL

De scheiding tussen groepen en individuen is in sommige gemeenten wat minder stringent, bijvoorbeeld in Doetinchem. De coördinator van het jeugdinterventieteam geeft aan dat de vraag altijd centraal staat wat er nodig is voor de jongeren. Wanneer er sprake is van groepen, spreken ze in Doetinchem liever niet van een groepsaanpak, maar van een groepsdynamische aanpak. De omvang van de groep doet er niet zoveel toe: 'Het gaat niet om groot of klein, maar om de inhoud. We hebben nu bijvoorbeeld een groep van ongeveer 7 jongeren in een groepsdynamische aanpak. De groep is weliswaar klein, maar de integrale werkwijze is hetzelfde.'

Het werken in het belang van de jongeren is onder andere terug te zien in het feit dat de HALT-medewerker deel uitmaakt van het jeugdoverleg. 'Als ik geen andere informatie krijg van een jongere, moet ik er vanuit gaan dat het allemaal goed is (…) maar gelukkig weet ik dan via anderen wat er nog meer speelt. En omdat ik in Straatcontact kan, kan ik de jongere daar ook mee confronteren. (…) Stel je voor dat ik er pas bij het eindgesprek achter kom wat er nog meer speelt…', aldus de HALT-medewerker. Een tweede voordeel is dat de kernpartners er door de aanwezigheid van de HALT-medewerker een extra ingang bij hebben om bij de jongere en in het gezin binnen te komen: 'Ik zie ons als één geheel. Ik zie het ook niet als ik ben van HALT, maar als onderdeel van een groep. Je weet wie wat kan betekenen. Als een jongere niet gemotiveerd is, kun je vanuit HALT inzet doen en iets opleggen. Dat is aantrekkelijk voor andere partijen, omdat ze op vrijwillige basis vaak niet veel (meer) kunnen.'

OVERLEGSTRUCTUREN

Mede vanwege de schaalgrootte en de gebiedsgerichte inzet, zijn er in sommige gemeenten meerdere overleggen of “gesprekstafels”, zoals ze dat in Veenendaal noemen. Zo is er in die gemeente een specifiek overleg waar de jeugd in beeld wordt gebracht aan de hand van de Plus Min Mee Methodiek een maandelijks preventief overleg, genaamd “Jeugd in de Openbare Ruimte (JOR)”. De Adviseur Jeugd en Veiligheid legt uit: ‘Daarbij zitten bijvoorbeeld de beleidsmedewerker ondermijning, iemand van Sportservice, de woningbouw, wijkmanagers, etc. Iedereen die een signalerende functie heeft is met elkaar in gesprek. (…) Die breedte is heel prettig. Wat je nu bijvoorbeeld ziet is dat jongeren helemaal los gaan bij het uitgaan. En minderjarigen zijn daar gevoelig voor. Het is belangrijk om hen tijdig in het vizier te hebben en te kunnen anticiperen.’

Ook Zaanstad kent dergelijke preventieve overleggen in de deelgebieden. In Doetinchem vormt het kernteam te basis, maar kunnen soms ook gelegenheidsteams geformeerd worden, wanneer een specifieke situatie daarom vraagt. Dit noemen ze “slagvaardige teams”. Deze teams komen eens in de drie weken bij elkaar. In Veenendaal zien we een vergelijkbare opzet: ‘Als het [de problematiek] wat groter wordt, dan kun je het buiten het JOR [Jeugd in de Openbare Ruimte] halen er dieper op ingaan. En dan kun je ook vervolgafspraken maken om het te monitoren. Zo kun je zien wat je nog kunt doen met elkaar als professionals en bespreken welke bestuurlijke maatregelen er mogelijk zijn. Controleren van de garageboxen bijvoorbeeld. Of meer verlichting. Om maar wat te noemen.’

UITNODIGEN OP AGENDA

Daar waar men in Rheden nog wat terughoudend is in het op agenda uitnodigen van organisaties, is dat in andere gemeenten heel vanzelfsprekend. In Zaanstad bijvoorbeeld. De regisseur aanpak overlastgevende jeugdgroepen legt uit: ‘Soms is er ook sprake van middelengebruik, dan kan de hulpverlening erbij gevraagd worden. En zo zijn er nog meer partijen, zoals Qpido van HVO Querido.’ In Doetinchem vragen ze om Bureau HALT te laten aansluiten, wanneer ze dat nodig en wenselijk achten. Datzelfde geldt voor partijen als leerplicht en verslavingszorg: ‘Als schoolverzuim hoog is bijvoorbeeld. Of als in de dynamiek middelengebruik opvalt, dan kun je verslavingszorg erbij vragen. We proberen met elkaar de vraag te beantwoorden wie we dagelijks in de groep zien, dat is onze kerngroep. Die jongeren en hun ouders informeren we met een brief, waarin staat dat de aanpak vanuit maatschappelijke zorg is ingezet, niet vanuit orde en veiligheid. Die aanpak duurt minimaal een half jaar. Je kunt nog een half jaar verlengen als dat nodig is.’

6.3 OPVATTINGEN OVER JEUGDAANPAK

VERSCHUIVING VAN GROEPEN NAAR GROEPSDYNAMIEK

In het voorgaande noemden we het al even: de term “groepsdynamische aanpak”. De coördinator van het jeugdinterventieteam in Doetinchem legt uit: ‘Groepen zijn namelijk fluïde. Als er (al wel) gedoe is maar (nog) weinig gedonder, krijg je juist meer afstand als je er gelijk bovenop zou duiken met allerlei repressieve maatregelen. We spreken daarom van een groepsdynamische aanpak.’ De regisseur aanpak overlastgevende jeugdgroepen uit Zaanstad sluit zich hierbij aan: ‘Groepen zijn fluïde, verplaatsen zich veel meer. We kijken (…) bijvoorbeeld ook naar individuen waar zorgen om zijn. Daar kijken we dan wat er nodig is. Soms doen we dat wat strakker, zodat er ruimte ontstaat voor een goed gesprek. En wat we doen om het inzichtelijker te maken, kijken we naar wie er negatieve invloed heeft (rood), anderen typeren we met oranje (lopen risico) en groen (zijn aanspreekbaar en doen het goed). Dan zie je direct hoe de groep eruit ziet.’ De dynamiek bestaat volgens de coördinator van Doetinchem uit ‘de cohesie die de jongeren bij elkaar brengt. Er is nog geen symboliek, maar jongeren zijn wel naar elkaar en naar de buurt toe op zoek naar hun status en positie.’ Door te spreken van een groepsdynamische

aanpak wordt de kwalificatie van overlastgevend minder bepalend voor de inzet die wordt gepleegd door de partners van de jeugdaanpak en komt er meer ruimte voor een bredere kijk op wat de jeugd nodig heeft.

MEEBEWEGEN MET DE SITUATIE OP STRAAT

Vanuit de wetenschap dat jeugdoverlast van alle tijden is en groepen komen en gaan, vroegen we de referentiegemeenten naar hun ervaringen met het 'meebewegen'. Stel dat er opeens allemaal nieuwe groepen op straat worden gesignaleerd, wat doen zij dan? 'De relatie [met de jeugd] op straat blijft voorop staan. We laten ons niet zo gauw gek maken door bewoners of de politiek ofzo. Wat betreft beeldvorming proberen we wel feitelijk te zijn: we zorgen dat we weten wat er gaande is. We kunnen dan opschalen of juist weerleggen', aldus de coördinator uit Doetinchem. En omgekeerd kan er ook worden afgeschaald als het rustiger is. Je kunt dan bijvoorbeeld wat vaker en wat langer bij de bestaande groepen aanwezig zijn.

In het algemeen zien we dat in de meeste gemeenten zoveel mogelijk geanticipeerd wordt op veranderingen in de situatie op straat door structureel te bespreken wat het beeld op straat is, vaak in een breed overleg. 'De ene keer is het intensiever (op casuïstiek), de andere keer meer op trends en ontwikkelingen', aldus de Coördinator zorg en veiligheid van de gemeente Zevenaar.

AFSPRAKEN EN AFSTEMMING

In de meeste gemeenten die we spraken worden afspraken gemaakt tussen de verschillende partijen die met jeugd op straat in aanraking komen. 'Het gedrag op de vroege avond is anders dan op de latere avond. Het meeste gedrag dat opvalt is bij 15-16 jarigen. Jongerenwerkers zijn daarom tot 21:00 op straat, na dat tijdstip is het Toezicht & Handhaving. We maken daarover afspraken met elkaar, we hebben een avondcyclus', aldus de coördinator van het Jeugdinterventieteam in Doetinchem. De meerwaarde van een dergelijke afspraak is dat de jongerenwerker de jongeren op straat soms kan waarschuwen: 'Als het gedrag niet verandert, zijn ze later op de avond aan de beurt als de politie of handhaving langskomt. En dan zie je dat je de Plus Min Mee methodiek ook kunt toepassen.'

Ook in Zaanstad wordt op die manier gewerkt: 'de BOA's rijden op een avond met 4 man, doordeweeks tot 0:00, in het weekend tot 01:00. De meldkamer van de politie meldt door aan jeugdboa's. Alle geprioriteerde groepen zien ze minimaal twee keer per dienst. Soms is het wat spannender of vervelender en dan zijn ze er vaker. Soms vormen ze ook een koppel met de politie', aldus de regisseur aanpak overlastgevende jeugdgroepen. De inzet van het jongerenwerk is wat minder te sturen, omdat ze nog een grotere mate van zelfstandigheid kennen voor de uitoefening van hun functie. Het feit dat er binnen de gemeente drie aanbieders van jongerenwerk zijn, helpt daar niet bij. En soms loopt men daar ook tegen de grenzen aan van bijvoorbeeld de capaciteit: 'Als er een activiteit gepland is, kun je een jongerenwerker niet naar een groep of locatie sturen.'

6.4 DE METHODE PLUS MIN MEE EN DE STRAATCONTACT APP

De methode Plus Min Mee en de app van Straatcontact zijn goed bekend bij de referentiegemeenten waar we mee spraken. De toepassing verschilt per gemeente. In de ene gemeente zweren ze erbij, zoals in Veenendaal, terwijl ze in de andere gemeente vooral de praktische nadelen zien, zoals in Zaanstad.

DE METHODIEK KAN OOK PREVENTIEF WORDEN INGEZET

De uitgangssituatie voor het bespreken van jeugd in Veenendaal is dat de jeugd altijd in wisselende samenstelling bij elkaar komt. Dit vormt geen reden om de groepsaanpak met behulp van de methode Straatcontact los te laten. In tegendeel: 'De wisselende samenstelling is er altijd. Je komt met het zeven stappen model tot een groepsaanpak. (…) Er kan wel eens iemand bijkomen. En soms kun je een jongere ook even buiten de cirkel

plaatsen. En als iemand een tijdje niet meer wordt gezien of besproken, krijgt ie een afsluitbrief', zo legt de adviseur jeugd en veiligheid uit. Ze voegt daaraan toe dat de hoge frequentie waarin het kernteam bij elkaar komt, namelijk eens in de twee weken, belangrijk is om te weten wat er speelt. 'Als je het niet op die manier bespreekt, kan het over vier weken bij wijze van spreken weer helemaal anders zijn. Als je er goed bovenop zit, signaleer je de wisselingen ook snel. Juist door het met elkaar te bespreken, houd je het overzicht met elkaar.' Gevraagd of dit niet vooral een aanpak is die past bij een grotere gemeente met wat meer nadrukkelijke problematiek dan in een gemeente Rheden waar nu vooral sprake is van brandjes, vandalisme en vervuiling, antwoordt zij: 'In de ene wijk kan een brandje veel onrust geven, in de andere helemaal niet. Het gaat ook om de impact. Het is altijd maatwerk en je moet het altijd kunnen verantwoorden. Je moet altijd kunnen uitleggen waarom je een jongere gaat volgen. Meestal hebben we de ouders er dan ook bij. Als ze meerderjarig zijn, vragen we ook of de jongere dat goed vindt.' Het middel is in dezen dus niet groter dan het doel.

PRAKTISCHE BEZWAREN EN BELEMMMERINGEN

Hoe handig een gezamenlijke app ook lijkt: in de praktijk blijkt het vaak lastig deze te gebruiken zoals deze bedoeld is. Ten eerste zien we dat de opvattingen over het nut en de noodzaak uiteenlopen. 'Straatcontact wordt gezien als het speeltje van de BOA's. Het is een signaleringssysteem, geen uitvoeringssysteem,' aldus de beleidsadviseur. Zijn collega vult aan 'voor heel veel mensen is het een zoveelste systeem dat niet gekoppeld is.' Hierdoor is de drempel om informatie te delen via Straatcontact hoog en valt of staat het succes met de discipline van de kernpartners: 'het betekent een extra handeling. En als je bent ingelogd met je laptop en je wilt later met je telefoon iets invoeren, dan is dat ook ingewikkeld.' Anderen ervaren deze technische belemmeringen wat minder, zoals de HALT-medewerker in Doetinchem: 'Het duurt wel even voor je in het systeem zit, maar verder is het makkelijk. Ik maak toch al een gespreksverslag voor HALT, dus vaak kun je ook Copy-Pasten.'

Informatiedeling

'Jongeren hebben geen probleem met informatiedelen, dat hebben wij.'

Bron: Adviseur Jeugd en Veiligheid, Zaanstad (2022)

Een tweede punt waar gemeenten tegenaanlopen is de wetgeving rondom het delen van informatie. Een van de belangrijkste taken van het kernteam, het op waarde schatten van overlastmeldingen, wordt hierdoor namelijk bemoeilijkt. In Zaanstad wachten ze dan ook met smart op een nieuw landelijk convenant aanpak jeugdgroepen: 'Er is veel onduidelijkheid op het moment. De wet staat niet altijd in de weg, maar het voelt voor mensen soms wel zo. Alles wat volgens protocollen moet, kost meer dan het oplevert. We hopen dat we straks weten wat er mogelijk is', aldus de beleidsadviseur jeugd en veiligheid. Zijn collega vult aan: 'er is veel nodig om samen vast te stellen of iets wel zo is of niet. Die analyse is bijna niet te maken, omdat je vast zit aan AVG.' Ook in Zevenaar loopt men af en toe tegen deze vraag aan en voorziet het privacy convenant niet altijd. Het staat in schril contrast met de manier waarop de jeugd elkaar informeert over waar bijvoorbeeld de BOA's of de politie gesignaleerd zijn en waarschuwt wanneer zij in aantocht zijn of iets over hen weten.

6.5 OMGAAN MET MELDINGEN EN DATA

Net als in Rheden, ervaren ook de kernpartners van de jeugdaanpak in andere gemeenten de nadelen van het feit dat meldingen op verschillende manieren en op verschillende plekken worden geregistreerd. De geïnterviewde professionals geven aan dat het niet alleen belangrijk is om te kijken naar het aantal meldingen, maar vooral ook naar de aard van de meldingen en het type overlast dat wordt geconstateerd. Zo was er Doetinchem een situatie waarin er sprake was van bedreiging, vuurwerkoverlast en rotte eieren gooien. Door de inzet vanuit

de jeugdaanpak veranderde dit na verloop van tijd in geluidsoverlast en zwerfafval. Daarmee was de situatie nog niet opgelost, maar was de impact voor de bewoners wel een stuk minder groot.

Om de meldingen zoveel mogelijk op waarde te schatten, leggen de partners in Doetinchem drie systemen naast elkaar. ‘Soms zijn de meldingen dubbel, want ze worden wel eens langs meerdere lijnen gemeld, dus Je moet daar wel even wat voor uitzoeken.’ Ook in Zaanstad zouden ze de systemen graag koppelen. ´Ja, ik zeg wel eens ik doe het werk met een blinddoek op. Je ziet helemaal niet om wie het gaat. We zijn nu al jaren bezig en hebben de wens om dat bij elkaar te krijgen. De politie kan op basis van meldingen bijvoorbeeld wel inschatten dat het voor hen is, maar in de prioritering kan het wegvallen. Dan gaat er op een later moment een mailtje naar de wijkagent. Als daar dan niet of te laat op gereageerd wordt, weten we niet goed wat er aan de hand is en voelen mensen zich niet gehoord. En daar hebben we allemaal last van,´ aldus de regisseur aanpak overlastgevende jeugdgroepen.

Tot slot kunnen de beschikbare data gebruikt worden om patronen uit te halen. De beleidsadviseur uit Zaanstad legt uit: ‘Je hebt overlastluwe perioden, januari t/m maart met name. De vraag is in hoeverre we daar ook rekening mee houden in onze planningen. Daar zou je best eens naar kunnen kijken. In die periode kun je bijvoorbeeld iets minder ambulant werk inzetten, zodat je vanaf half april weer aan de bak kunt.’ Dit is een interessante vraag, aangezien bijna alle betrokkenen aangeven dat overlast vaak seizoensgebonden is en op de piekmomenten graag meer inzet zouden willen kunnen plegen. De adviseur jeugd en veiligheid van de gemeente Veenendaal stelt: ‘eigenlijk zou je elke dag wel een jeugdboa willen hebben. Hoe vaak je niet hoort: “we zien ze niet”. Dat komt omdat ze maar 3 diensten in de week hebben. En je wilt dat ze ook scholen en sportclubs e.d. kunnen bezoeken. Ik denk dat het goed is dat naast de jongerenwerker ook de jeugboa geregeld dit soort gesprekken voert.’ Meer zicht op de specifieke inzet gedurende het jaar zou hier wellicht ten dele uitkomst kunnen bieden.

6.6 HET BELANG VAN VERWIJSPLEKKEN

Tot slot hebben we specifiek contact gezocht met de gemeente Doesburg, omdat dit in veel interviews naar voren kwam als een jaloersmakend voorbeeld van een gemeente waar de voorzieningen centraal gelegen zijn en ervoor zorgen dat het gemakkelijk is voor de professionals om contact te maken met een groot deel van de jeugd. In werkelijkheid is het niet zo rooskleurig. Momenteel wordt bijvoorbeeld onderzocht of het jongerencentrum multifunctioneel kan worden ingezet, met het oog op de kosten. Daarnaast is het zo dat niet alle groepen met elkaar willen zijn. Er is ook een groep die verderop hangt, bij een pannakooi. En soms verandert de samenstelling en het gedrag door ruzies.

En bovenal geldt nog dat de aanwezigheid van een mooi jongerencentrum niet garandeert dat alle jongeren zich daartoe aangetrokken voelen. Hoewel ze dat niet met zoveel woorden kenbaar maken, mijden sommige jongeren het centrum juist vanwege het feit dat ze daar geen alcohol of drugs kunnen gebruiken, zo legt de beleidsadviseur van de gemeente Doesburg uit. En datzelfde geldt voor de sportfaciliteiten buiten. Een groep jongeren uit Doesburg vroeg om een container om te kunnen chillen. ´De wethouder wilde wel mee in hun verhaal, maar het is niet gelukt, want de jongeren wilden niet zelf de verantwoordelijkheid dragen. In Bronkhorst onderhouden de jongeren zelf hun plekken, dus het kan wel.´ Net als Rheden worstelt ook Doesburg met de vraag waar je zo´n JOP dan moet neerzetten: ‘Langs het fietspad kan het bijvoorbeeld, zeker in de winter, voor onveiligheidsgevoelens zorgen bij voorbijgangers.’

Ondanks de moeite om een geschikte plek te vinden en het gegeven dat je niet alle jongeren hiermee bedient, zijn de geïnterviewden het erover eens dat je verwijsplekken voor de jeugd moet hebben.

Wi-Fi gebruiken om jeugd te sturen naar verwijsplekken

'We hebben van die grote borden, waar je kunt zien wat er in de stad te doen is en daar zit een wifipunt in. Daar zit ook de horeca in de buurt en de bewoners hadden daar op een gegeven moment veel last van: intimidatie, rondrijdende scooters, drugs dealen. We kwamen er in gesprek met jongeren achter dat onbeperkt wifi een belangrijke rol speelde. Toen hebben we het uitgezet na 18:00 's avonds. Omgekeerd kunnen we het ook aanbieden, bijvoorbeeld bij een JOP. Je moet ook verwijsplekken hebben.'

Bron: Adviseur Jeugd en Veiligheid, Veenendaal (2022)

Verwijsplekken zijn niet alleen belangrijk om jongeren makkelijker weg te kunnen sturen op plekken waar zij overlast veroorzaken, maar kunnen ook worden ingezet om jongeren te belonen en hen te leren om zelf verantwoordelijkheid te dragen. Met het oog op de bredere boodschap "de jeugd mag er zijn" is dat eigenlijk onmisbaar. Het aanbieden van Wi-Fi kan daarbij worden ingezet als sturingsinstrument.

6.7 CONCLUSIES

Samenvattend kunnen we vaststellen dat veel gemeenten, ongeacht de grootte, de aard en omvang van de situatie op straat en de (groepen) jongeren met wie ze te maken hebben, met dezelfde vraagstukken zitten. De belangrijkste zijn het afstemmen van de inzet op de situatie (formatie, instrumentarium, breedte van de samenwerking), het koppelen van informatie uit verschillende bronnen en het zorgen voor een actueel en adequaat (feitelijk) beeld.

Opvallend is dat de partners in Rheden Straatcontact vooral zien als een methode die kan worden toegepast op het moment dat er sprake is van overlastgevende groepen, terwijl andere gemeenten de methodiek en app van Straatcontact consequent gebruiken, vanuit de gedachte dat je veel kunt voorkomen als je er op tijd bent. Ze schromen er niet voor om jongeren en ouders te informeren dat ze besproken worden, ook al gaat het soms niet alleen om ernstig afwijkend gedrag, maar ook om zorgen.

Interessant is daarom de term "groepsdynamische aanpak", omdat die er in alle opzichten voor zorgt dat je breder kunt kijken naar wat er speelt en wat er nodig is. Niet alleen kan ook meer vanuit preventie worden gekeken, maar ook het aantal en type betrokken partners kan hierdoor variëren, al naar gelang de behoefte van het moment.

In meer algemene zin lijkt 'de kunst van het meebewegen' een belangrijke factor voor succes. De rondgang langs de vijf referentiegemeenten maakt duidelijk dat een jeugdaanpak niet alleen moet bestaan uit reageren op de situatie, maar ook uit anticiperen. Inzicht in de beschikbare data is daarvoor cruciaal. De ruimte om gedurende het jaar te schuiven met de inzet en prioriteiten van afzonderlijke partners is een interessante suggestie.

Tot slot hebben we vastgesteld dat de zo vurig gewenste verwijsplekken niet per se de oplossing zijn. Niet alle jongeren komen daar en niet alle jongeren kunnen zelf verantwoordelijkheid dragen. Desalniettemin zijn ze wel nodig vanuit het oogpunt van straffen en belonen en met het oog op talentontwikkeling.

7. OP NAAR DE TOEKOMST

In dit hoofdstuk zetten we de belangrijkste conclusies op een rij, gevolgd door een aantal aanbevelingen die volgens ons nodig zijn om de aanpak nog effectiever te maken, zowel inhoudelijk als qua proces.

7.1 CONCLUSIES

DE AANPAK SLUIT AAN OP WAT NODIG IS

De huidige aanpak van Pak(je)Kans sluit inhoudelijk goed aan op wat er volgens het kernteam nodig is. De situatie op straat is op dit moment overzichtelijk en beheersbaar en dus kan worden volstaan met een maandelijks overleg aan de hand van locatieoverzichten en het gebruik van een eigen Whatsappgroep. De *Zeven Stappen Methodiek* en het gebruik van de Straatcontact app zijn op dit moment niet aan de orde omdat er geen overlastgevende groepen zijn.

DE INZET IS IN VERHOUDING TOT DE PROBLEMATIEK

De inzet is in verhouding tot de problematiek, hoewel het enigszins lastig is in te schatten in hoeverre dit te maken heeft met de relatief rustige Coronaperiode die goed beschouwd nog maar net achter ons ligt. Enkele kernpartners geven aan dat ze, als dat zou kunnen, wel graag iets meer uren zouden willen hebben om contact te maken met de jeugd en hen beter te leren kennen. Ze willen graag iets meer preventief kunnen werken, naast het reageren op meldingen en het bezoeken van de 'usual suspects', bijvoorbeeld door jeugd te bezoeken op plekken die niet in meldingen voorkomen of door het bezoeken van scholen en sportverenigingen.

De relatief kleine formatie is maakt de aanpak kwetsbaar. In Rheden is op dit moment slechts 1 jeugdboa actief en er is ook maar 1 ambulant jongerenwerker. Wanneer een van deze schakels onverhoopt wegvalt, is er niet direct een collega beschikbaar die over dezelfde contacten met de jeugd en over dezelfde informatie beschikt. Bij de politie is dit wat minder aan de orde, omdat er altijd voor voldoende formatie wordt gezorgd, maar ook daar geldt dat er uiteindelijk maar 1 agent per gebied is met taakaccent jeugd.

DE AFSPRAKEN ZIJN HELDER, MAAR IN HET VELD NIET BIJ IEDEREEN BEKEND

De onderliggende afspraken zijn helder en goed gedocumenteerd, maar ze blijken niet bij iedereen even goed bekend. De kernpartners op straat vertrouwen erop dat er een goed privacy convenant is, maar weten geen van allen te benoemen wat daar precies in staat. Dit is op zichzelf geen probleem, zolang de gemeente Rheden als gastheer en facilitator van Pak(je)Kans erop toeziet dat de afspraken worden nagekomen.

De methode Straatcontact is tegelijk met de komst van de jeugdboa's geïntroduceerd. Alle partners die destijds bij Pak(je)Kans waren aangesloten hebben toen ook een training gevolgd. In de praktijk zien we dat de elementen van het Zeven Stappen Model worden gebruikt om signalen over jeugdoverlast op waarde te schatten en om een eventuele aanpak te formuleren, maar ze het model an sich wordt niet expliciet genoemd. Tijdens de maandelijkse vergaderingen van Pak(je)Kans wordt bovendien niet actief gesproken over de methodische kant. Deels komt dat omdat er op dit moment geen overlastgevende groepen zijn en er geen situaties zijn waarop niet direct een antwoord kan worden geformuleerd. Sommige partners hebben hier wel belangstelling voor, vooral vanwege het feit dat je, als het wat rustiger op straat is, meer kunt inzetten op preventie.

DE BESCHIKBARE INFORMATIE WORDT NIET OPTIMAAL BENUT

Samen beschikken de kernpartners over veel informatie over (ervaren) overlast. Meldingen van inwoners komen echter op verschillende plekken binnen en worden op verschillende manieren geregistreerd en datzelfde geldt

voor eigen mutaties door professionals. Hierdoor is er geen volledig en geen compleet beeld te construeren als het gaat om de cijfers. De gemeente Rheden staat hierin niet alleen, veel gemeenten worstelen met dit probleem. In theorie zou de app Straatcontact hierin uitkomst kunnen bieden, omdat daarin ook privacygevoelige informatie verwerkt kan worden, iets wat in de Whatsapp groep van de leden van Pak(je)Kans niet kan. Dit vraagt extra inzet en discipline van alle partners, omdat informatie dan in meerdere systemen moet worden ingevoerd.

De kwalitatieve inzichten krijgen betekenis doordat ze collectief besproken worden tijdens de maandelijkse vergadering van Pak(je)Kans. De overzichten van locaties die door de beleidsondersteuner van de gemeente worden gemaakt, vormen daarvoor de basis. Uit de gesprekken met de kernpartners blijkt dat deze overzichten vooral gebruikt worden om elkaar te informeren en om te bepalen wie er aan zet is bij een specifieke locatie of situatie. Er is echter geen totaaloverzicht, waarbij op basis van de kwalificaties kan worden voorspeld hoe de situatie zich door het jaar heen zal ontwikkelen. Dit zou bijvoorbeeld gebruikt kunnen worden om naar een meer variabele inzet te gaan (meer gerichte inzet in de zomer, minder en andersoortige inzet in de winter). Daarnaast kunnen deze overzichten ook als evaluatie-instrument gebruikt worden om bijvoorbeeld de gemeenteraadsleden te informeren over de gepleegde inzet en de gemaakte keuzes in een specifieke periode of op een specifieke plek.

HET ONTBREEKT AAN EEN PLAN VOOR DE TOEKOMST

De ernst en omvang van overlast door jeugd in de openbare ruimte verschilt door de jaren heen en is vaak ook nog eens seizoensgebonden. Door de Coronajaren die achter ons liggen is het moeilijk om trends te zien. Desalniettemin is het niet onwaarschijnlijk dat er een keer een moment komt waarop de situatie op straat opeens verandert, misschien wel in korte tijd. Het is daarom opvallend te noemen dat er geen plan klaarligt voor als dat het geval is. Oplossingen die door de kernpartners worden genoemd, beperken zich tot voor de hand liggende veranderingen, zoals het vaker bij elkaar komen, het uitbreiden van de formatie en het weer oppakken van de app van Straatcontact. Er is geen document waarin bijvoorbeeld aan de hand van scenario's wordt vooruitgekeken, zodat de partners als het zover is snel en adequaat kunnen handelen.

7.2 AANBEVELINGEN

Uit bovenstaande conclusies volgt een aantal concrete aanbevelingen. Ze hebben betrekking op de houding van de kernpartners, de invulling van de aanpak en de manier waarop gecommuniceerd wordt over jeugd over straat. We bespreken ze hieronder.

WEES WAAKZAAM

Om te kunnen anticiperen op situaties op straat is meer nodig dan een overzicht van locaties met kwalificaties "geen overlast", "aandacht" en "overlast" dat vooral wordt gebruikt om te reageren. Het is belangrijk om waakzaam te zijn. Bestaande data kunnen helpen met het voorspellen van toekomstige situaties. Denk daarbij aan de locatieoverzichten van Pak(je)Kans, maar bijvoorbeeld ook aan cijfers over de bevolking. Scholen kunnen vaak goed voorspellen hoe de nieuwe aanwas van kinderen zich ontwikkelt. Een verwachte toename van het aantal kinderen betekent natuurlijk niet automatisch meer overlast, maar zou wel kunnen betekenen dat er meer tijd en inzet nodig gaat zijn om contact te maken met de jeugd in de verschillende kernen en de eventuele beginnende groepen in beeld te brengen. We pleiten er daarom voor om het locatieoverzicht uit te breiden met actuele cijfers en in te richten als 'dashboard'.

WEES VOORBEREID

In het verlengde van het vorige punt, raden we ook aan om periodiek het onderwerp "toekomst" op de agenda van Pak(je)Kans te zetten. Bespreek met elkaar hoe je voorbereid kunt zijn in het geval de overlast onverhoopt en snel toeneemt: hoe gaan de verschillende kernpartners dan zorgen voor voldoende slagkracht en capaciteit?

Kan er geschoven worden met uren of budgetten? Moet er eventueel teruggegrepen worden op de eerdere structuur van een overleg per kern? Kunnen de rollen anders ingevuld worden, wellicht zelfs per kern? Er is op dit moment geen plan waarin bijvoorbeeld aan de hand van scenario's wordt geschetst wat de mogelijkheden zijn en wat daarvoor nodig is. En zelfs als de situatie op straat niet verandert, is het van belang om van tijd tot tijd met elkaar te spreken over de slagkracht en capaciteit, hetgeen we nu zien met het toevallig samenvallende vertrek en verlof van enkele vaste krachten van (Pak)jeKans.

Verder zouden de kernpartners met elkaar kunnen bekijken of de extra budgetten die in de Meicirculaire zijn aangekondigd (Ministerie van BZK, 2022), aangewend zouden kunnen worden om een tweede BOA met taakaccent aan te stellen. Voor de gemeente Rheden komt er 0,6 fte extra beschikbaar. Dat komt precies overeen met de inzet die in de bezuinigingen van 2020 is verdwenen. Deze extra uren zouden kunnen worden ingezet om meer in te zetten op de verkennersrol, zoals dat ooit bedoeld was toen de straatcoaches plaatsmaakten voor de jeugdboa's.

KIJK VERDER DAN DE HUIDIGE OPZET VAN PAK(JE)KANS

De kunst van het meebewegen is niet gemakkelijk. Regels en protocollen bieden houvast en afbakening zorgt voor structuur. Desalniettemin zien we ruimte om Pak(je)Kans meer te laten aansluiten bij wat we voor het gemak maar even 'het tempo en de kleur' van de situatie op straat noemen. Is er sprake van hardnekkige overlast, dan verdient dat uiteraard alle aandacht en inzet. Maar is het rustig, dan hoeft er niet achterover geleund te worden en kan er meer in preventieve zin worden gewerkt aan het contact maken met en ondersteunen van de jeugd.

De door sommigen gewenste beweging van een groepsaanpak naar meer individuele casuïstiek past goed bij dit denken. Het is de vraag of een dergelijke benadering niet in een ander overleg of netwerk thuishoort, zoals in het verleden gebeurde met het 12- en het 12+ overleg. Maar dat is voor later. Op dit moment is het vooral belangrijk om met elkaar een eenduidige manier te vinden om mee te bewegen, met behoud van betrokkenheid.

Een aanbeveling die duidelijk naar voren komt uit zowel de gesprekken met kernpartners van Pak(je)Kans als uit de ervaringen van professionals van andere gemeenten, is dat het goed is om een aantal keren per jaar in breder verband samen te komen. Dat hoeft niet rond een concrete casus te zijn, maar kan alleen al dienen om elkaar beter te leren kennen en een gevoel van saamhorigheid te creëren. De meest voor de hand liggende professionals om uit te nodigen zijn de leerplichtambtenaar en de HALT-medewerker, maar ook ambtenaren van de gemeente zelf (bijvoorbeeld de jeugdconsulent), scholen en sportverenigingen zouden bijvoorbeeld uitgenodigd kunnen worden voor zo'n brede netwerkbijeenkomst.

DENK NA OVER ALTERNATIEVEN

De term 'Straatcontact' roept niet bij iedereen positieve associaties op. Velen denken bij het horen van de term aan gedoe en bureaucratie, al hebben we ook voorbeelden gezien van gemeenten die de app meer preventief inzetten en consequent gebruiken. Sommige respondenten zijn van mening dat het bespreken van een jongere soms onnodig is en niet altijd in het belang van de jongere.

De Plus Min Mee Methodiek wordt door de kernpartners in Rheden gezien als een (te) geforceerde manier om jongeren die in groepen worden gezien te kwalificeren en levert daardoor onvoldoende handelingsperspectief op. Bovendien past deze manier van kijken volgens sommige van hen niet meer bij een tijd waarin groepen dynamisch zijn. Jongeren maken dan weer wel, dan weer niet deel uit van een groep of bewegen zich in meerdere groepen bewegen.

Deze opvattingen komen niet uit de lucht vallen. De rondgang langs een aantal referentiegemeenten heeft duidelijk gemaakt dat de app vooral goed werkt wanneer er echt sprake is van overlastgevende groepen en de noodzaak om de jongeren gedetailleerd in kaart te brengen groot is. Ook hebben we vastgesteld dat veel gemeenten het lastig vinden om de groepsdynamiek te reduceren tot een beschrijving van plussers, minners en meelopers.

We kunnen ons voorstellen dat de app van Straatcontact niet geheel aansluit bij de huidige situatie in Rheden en het is alleszins begrijpelijk dat deze nu 'slapende' is. Alternatieven zijn echter niet bekend. We raden de gemeente Rheden dan ook aan om bij vergelijkbare gemeenten te verkennen welke alternatieven er zijn voor de Plus Min Mee Methodiek en de app van Straatcontact.

VERGEET DE POSITIEVE KANTEN VAN HET VERHAAL NIET

Tot slot benadrukken we dat de jeugdaanpak meer is dan alleen het aanpakken van negatief en strafbaar gedrag. De jeugdaanpak is er ook om jongeren te zien, te horen en waar nodig en mogelijk door te verwijzen naar hulp en ondersteuning. Deze kant van het verhaal blijft wat onbelicht. En dat vinden we jammer, want met de meeste jongeren gaat het gewoon goed. Maar ook de berichtgeving over jongeren waar het wat minder goed mee gaat en die om welke reden dan ook extra aandacht vragen, zou iets meer in balans mogen zijn. Op de gemeentelijke website lezen we vrijwel niets over het feit dat de jeugd er mag zijn en dat er niet vanzelfsprekend sprake is van overlast, als zij elkaar op straat ontmoeten. Net als in voorgaande evaluaties pleiten we ook nu weer voor meer positieve berichtgeving en vooral een heldere uitleg over de aanpak van jeugdoverlast.

Om de jongeren zelf betrokken te houden, is het belangrijk om ze te kennen en om ze te stimuleren om zelf verantwoordelijkheid te dragen voor plekken waar zij zich thuis voelen. Blijf daarom vooral doorgaan met het contact maken met de jeugd, luister naar hun wensen en behoeften en stimuleer hen om zelf in actie te komen. Beloon jongeren die het goed doen, bijvoorbeeld met gratis Wi-Fi bij een JOP of met een bezoek van een aansprekend persoon. En wacht daar niet mee tot het ergens mis dreigt te gaan of al mis is gegaan, maar doe dit juist ook als de jeugd het niet verwacht.

BRONNEN

Bremer, C. & R. Zeeman (2020), Veiligheidsanalyse gemeente Rheden. De Steeg: Gemeente Rheden.

Fractie Groen Links (2021), Motie 'evaluatie jeugdboa's'. De Steeg: 9 november 2021.

Gemeente Rheden (2015), Rhedense keuzes. Bezuinigingsmogelijkheden 2016-2019. De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden (2016a), Samen een nog veiliger Rheden maken. Nota Integrale Veiligheid 2017-2020. De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden (2016b), Uitvoeringsnota waarborgen sluitende aanpak problematische jeugd(groepen). De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden (2018a), Convenant & Privacyreglement Aanpak jeugd(groepen) gemeente Rheden 2018-2022. De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden (2018b), 'Rheden geeft energie'. Coalitieakkoord 2018-2022. De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden (2019), Rheden financieel stabiel. Ombuigingen 2020-2023. De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden (2020a), Het geheel is meer dan de som der delen. Offerteaanvraag ten behoeve van de openbare aanbesteding Versterken Sociale Basis 2021 met Europese aankondiging op basis van het regime van sociale en andere specifieke diensten. De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden (2020b), Integraal Veiligheidsplan 2021-2022. De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden (2020c), Raadsvoorstel 20.54. De Steeg: Gemeente Rheden

Gemeente Rheden (2022), 'Groener, socialer, dichterbij'. Coalitieakkoord 2022-2026. De Steeg: Gemeente Rheden.

Gemeente Rheden, Gemeente Rozendaal, Incluzio & Politie (2022), Evaluatie Jaarwisseling 2021-2022. De Steeg: Gemeente Rheden.

Leih, E. (2020), Rheden samen sterker. Presentatie Incluzio voor gemeente Rheden, 15 oktober 2020.

Marissing, E. van (2013), Signaleren, corrigeren en activeren. Evaluatie aanpak jongerenoverlast gemeente Rheden. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Marissing, E. van (2016), Jongeren aan het woord. Een beknopt verslag van gesprekken met jongeren in Velp en Dieren. Utrecht: Erik van Marissing Onderzoek & Mediaproducties.

Marissing, E. van (2018), Pak(je)Kans Gemeente Rheden. Verslag van een werkbijeenkomst met de kernpartners. Amersfoort: Erik van Marissing Onderzoek & Mediaproducties.

Marissing, E. van & A. Jansma (2013a), Verslag werkbijeenkomst aanpak jongerenoverlast Dieren. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Marissing, E. van & A. Jansma (2013b), Verslag werkbijeenkomst aanpak jongerenoverlast Rheden. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Marissing, E. van & A. Jansma (2013c), Verslag werkbijeenkomst aanpak jongerenoverlast Velp. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Marissing, E. van & F. de Meere (2016), Jeugd in de openbare ruimte Een advies over de samenwerking rond jeugd(groepen) in de gemeente Rheden. Utrecht: Erik van Marissing Onderzoek & Mediaproducties.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2022), Gemeentefonds. Meicirculaire 2022. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Rekenkamercommissie Rheden (2020), Toezicht en handhaving in het fysieke domein. In opmaak naar de Omgevingswet. De Steeg: Rekenkamercommissie Rheden.

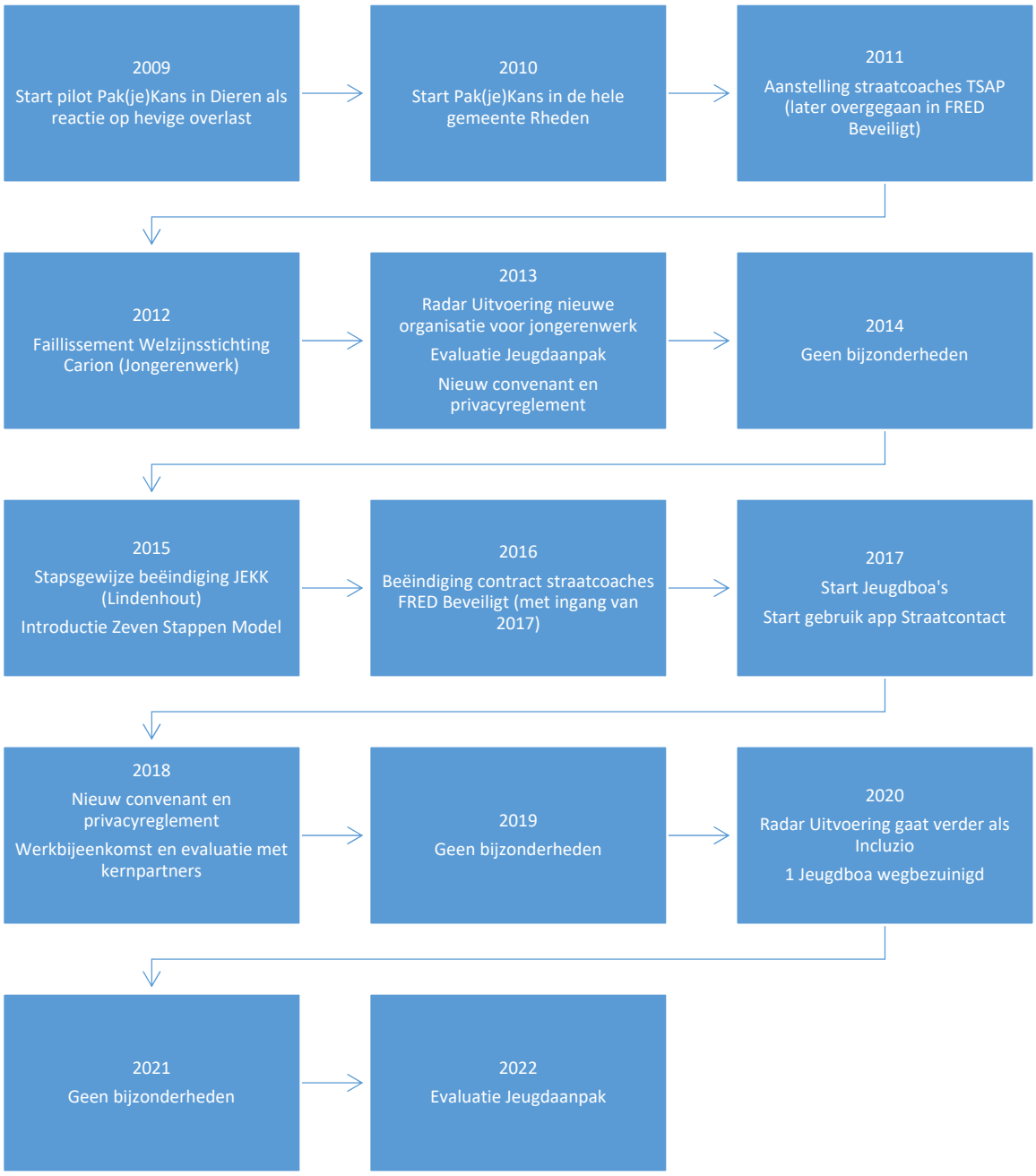
Rheden.nieuws.nl (2019), Is de JOP in De Steeg een flop? Bericht op Rheden.nieuws.nl op 10 januari 2019.

Roelofs, P. (2017), Straatcoaches in Rheden vervangen door jeugdboa's. In: De Gelderlander, 27 januari 2017.

Snowden, D.J. & M.E. Boone (2017), A leader's framework for decisionmaking. Harvard Business Review, november 2007.

Veth, H. (2020), Toezicht en handhaving Rheden voldoet niet. 'Schaamrood op kaken'. In: De Gelderlander, 30 september 2020.

BIJLAGE 1: TIJDLIJN VAN DE JEUGDAANPAK (2009-2022)



BIJLAGE 2: REFERENTIEGEMEENTEN

Gemeente	Aanleiding en kenmerken
Doesburg	In deze gemeente is Pak(je)Kans ontwikkeld. Er is een centrale voorziening, het jongerencentrum '0313'. Buiten zijn o.a. een skatebaan en een basketbalveld. Gemakkelijk om met een deel van de jeugd in contact te komen en hen te verwijzen als zij elders rondhangen en ongewenst of ontoelaatbaar gedrag vertonen.
Doetinchem	Zwaardere jeugdproblematiek Meerdere kernen, grotere schaal Structureel aansluiten HALT-medewerker
Veenendaal	Inzet Jeugdboa's (i.p.v. BOA met taakaccent) Actieve inzet Straatcontact
Zaanstad	Inzet Jeugdboa's (i.p.v. BOA met taakaccent) Actieve inzet Straatcontact Grote gemeente, meerdere kernen
Zevenaar	Zwaardere jeugdproblematiek Intensiever overleg

BIJLAGE 3: GESPREKKEN MET DE JEUGD IN VELP, SPANKEREN EN DIEREN

In deze bijlage vatten we de gesprekken samen met jongeren in Velp, Spankeren en Dieren. Omwille van de privacy noemen we in onderstaand verslag geen namen en geven we geen andere informatie waarmee herleid kan worden om welke jongeren het gaat. De volledige verslagen nemen samen ongeveer 10 pagina´s in beslag.

OP BEZOEK BIJ DE JONGEREN IN DE POORT (VELP) - MAANDAG 23 MEI

De jongeren -als wij er zijn toevallig allemaal jongens- komen samen in een ontmoetingsruimte op de eerste verdieping van het multifunctionele gebouw, waar ze film kunnen kijken, kunnen gamen en chillen. Daarachter bevindt zich nog een keuken en een aantal stoelen en tafels. Verder is de ruimte ronduit sober te noemen. Hier kunnen de jongeren samen koken en eten, onder begeleiding van jongerenwerkers, vrijwilligers en stagiairs. Beneden zitten nog wat andere organisaties en buiten is een grote voetbalkooi.

NATUURLIJK VERLOOP MET EEN BELANGRIJKE ROL VOOR HET JONGERENWERK

De jongeren zelf spreken niet over ‘De Poort’, maar zeggen ‘we gaan naar Farid’, doelend op de jongerenwerker die onlosmakelijk met deze plek verbonden is en die de meeste jongeren naar deze plek heeft toe geleid. De groep is gevarieerd: sommigen zijn al wat ouder, komen er al langer en hebben ook taken en verantwoordelijkheden, zoals het maken van een planning. Anderen zijn er pas net bijgekomen, vaak op voorspraak van een van de jongerenwerkers. Voor de meesten geldt dat ze ooit een keer met iemand mee zijn gekomen en zijn gebleven.

De jongeren spreken ook over jongens en meiden die hier niet meer komen. Vaak is dat omdat ze ouder worden en gaan werken of omdat ze voor vertier naar Arnhem gaan. Zo is er een natuurlijk verloop van de groep. Opvallend is dat enkele jongeren die er vanavond niet zijn zich netjes hebben afgemeld, terwijl dat helemaal niet hoeft. Het is immers een inloop. Het geeft volgens de jongerenwerker aan hoe betrokken de jongeren zijn.

JE THUIS VOELEN EN GEZIEN WORDEN

De betekenis van deze plek is voor de jongeren niet moeilijk te verwoorden: ze kunnen thuis niet goed ontspannen en andere voorzieningen, zoals voetbalveldjes, zijn te ver weg. Als je daar wilt afspreken, moet je het alweer gaan organiseren en dus meer moeite doen. Hier kunnen ze allemaal lopend naartoe en weten ze wat te verwachten. Hangen op straat doen ze volgens eigen zeggen niet en contact met buurtbewoners hebben ze ook niet. Ze staan in die zin ver af van groepjes jongeren die op straat gezien worden en soms voor overlast zorgen.

Een van de jongens laat trots een foto zien waarop ze bij de verkiezingsposter van wethouder Marc Budel staan. De jongerenwerker vertelt dat de wethouder geboren en getogen is in Velp en dat hij een tijdje terug als portefeuillehouder bij de jongeren langs is geweest om te vertellen over het jeugdbeleid en te luisteren naar hun wensen en ideeën. Dat weten de jongeren wel te waarderen.

CONTACT OPBOUWEN MET DE JEUGD

De inloop is voor de jongerenwerker een belangrijke manier om contact te leggen en op te bouwen. Hier hoort en ziet hij van alles. De jongeren vertellen het als het niet goed gaat en vragen ook van alles. Daarmee kunnen beginnende problemen tijdig gesignaleerd worden. Daarnaast valt de kracht van de groep op. De jongeren steunen elkaar en zullen elkaar ook helpen als dat nodig is. Het hebben van een eigen plek die veilig en vertrouwd is, draagt daar aan bij.

IN GESPREK MET JONGEREN IN DIEREN EN SPANKEREN – DONDERDAG 7 JULI 2022

In gezelschap van de jongerenwerker bezochten we tussen 19:30 en 21:00 verschillende plekken in Dieren en Spankeren, waar jeugd vaak samenkomt, zoals speeltuintjes, schoolpleinen, het veer bij de IJssel, de JOP in Spankeren, de parkeergarage bij Station Dieren[8] en de omgeving van het Callunaplein. De afstanden tussen die plekken zijn dermate groot, dat de meeste verplaatsingen met de auto moesten worden gedaan.

JE TREFT ALLERLEI SOORTEN JONGEREN OP STRAAT

Tijdens deze ronde kwamen we, verdeeld over de verschillende locaties, een stuk of 15 jongeren tegen. Een groot deel daarvan betrof voor de jongerenwerker nieuwe gezichten. Een enkeling was bekend van een eerdere ontmoeting op straat of een activiteit. De jongeren die we spraken waren tussen de 13 en 20 jaar oud, zowel jongens als meiden. Allen kwamen zij lopend of met de fiets naar de plek waar we hen aantroffen. Tijdens onze ronde stelden we vast dat de jeugd mobiel is en rondzwerft door Dieren. Een aantal van hen zagen we namelijk op meerdere locaties. Verder viel op dat een deel van de jongeren niet in Dieren woont, maar uit naburige plaatsen als Eerbeek en Doesburg. Ze kennen elkaar vooral van school. Lang niet alle jongeren zijn jongeren waarover nu of later zorgen zullen zijn. Sommigen zijn ook serieus, hebben al werk of volgen een opleiding.

UIT HET ZICHT, MAAR WEL ONDER DE MENSEN

We vroegen de jongeren hoe het is om buiten te hangen. Vrijwel zonder uitzondering gaven ze aan dat ze zich nergens gewenst voelen en dat ze het daardoor moeilijk vinden om elkaar buiten op te zoeken. Thuis afspreken is voor de meesten geen optie. Dat heeft onder andere te maken met het feit dat ze graag uit het zicht blijven van hun ouders, maar ook omdat ze niet allemaal bij elkaar in de buurt wonen en met name de hangplekken rond het Callunaplein mooi centraal gelegen zijn.

Een aantal van de jongeren heeft ervaring met de politie. Ze worden regelmatig ergens weggestuurd, bijvoorbeeld na klachten van bewoners. Op het niet opvolgen van dit verzoek staat een flinke boete en daar hebben ze geen trek in. De politie en BOA's moeten het daarbij vooral hebben van praten, want er hangen nergens bordjes met regels, zoals bij het Marinus Dijkhuizenplantsoen in Velp. Opvallend genoeg kent bijna niemand de jeugdboa. Slechts een enkeling weet wie we bedoelen, maar niemand weet een naam te noemen. Ook de agenten met wie ze wel eens te maken hebben, kennen ze niet bij naam. Ze zien de politie ook vooral als vervelend en niet als partij die er ook is om hen te helpen.

WAT ZOUDEN DE JONGEREN ZELF WILLEN?

Hoewel ze het vervelend vinden dat ze voor hun gevoel nergens terecht kunnen, vinden de jongeren het moeilijk om aan te geven wat voor soort plek ze graag voor zichzelf zouden willen hebben en wat ervoor nodig is om niet direct als overlastgevend te worden gezien. Onderling zijn ze het ook niet eens: een wat oudere jongen legt een jongere vriend uit dat je ook niet altijd je muziek op een box hoeft af te spelen en dat het begrijpelijk is dat mensen daar last van hebben.

Los van hoe een gewenste plek eruit zou kunnen zien, is ook de locatie een vraagstuk. De aanwezigheid van een supermarkt, waar energydrinks, sigaretten en soms ook alcohol gekocht kunnen worden is belangrijk. En ook het kat-en-muisspel met boze buurtbewoners en de politie vindt een deel van de jongeren wel spannend, al zeggen ze dat niet met zoveel woorden. Plekken zoals de passage tussen De Oase en de Bibliotheek en de bankjes op de

[8] Een aantal dagen later verscheen er een bericht in De Gelderlander over brandstichting, waarin een omwonende spreekt van aanhoudende overlast door jongeren (De Gelderlander, 13 juli 2022).

parkeerplaats van het Callunaplein blijven daardoor onverminderd aantrekkelijk. Ook de gratis Wi-Fi van de bibliotheek is voor sommige jongeren een reden om juist daar te hangen.

Een aantal jongeren zou wel graag een JOP willen hebben op de plek van de bankjes op de parkeerplaats, maar dan wel zo gepositioneerd dat ze uit het zicht van omwonenden blijven.[9] Dat zal er niet snel van komen, aangezien hun aanwezigheid niet prettig is voor het winkelend publiek en ze daar vaak weggestuurd worden. Een enigszins bescheiden wens om op het pleintje tussen De Oase en de Bibliotheek een paar bankjes en eventueel een dakje te plaatsen, is wat dat betreft best realistisch te noemen, al bespeuren we wel wat aarzeling als we uitleggen dat het ook betekent dat ze daar zelf verantwoordelijkheid voor moeten dragen.

[9] Saillant toeval is dat vlak voor ons bezoek precies op deze plek twee minderjarigen werden aangehouden die in het bezit waren van een nepwapen (Omroep Gelderland, 7 juli 2022).